

КИБТ
А/К/К
А 16.

Н. М. Абрамов

~~Кыргызстан~~

~~О.О.~~

ЖАҢЫ
АЛИППЕ

A 16

6804.

Том
4(2)к
A 16

A a

(eskice a)

T T

(eskice T)

AT.

AT

AT-та

AT-та

AT

At. Atta.

Handwritten practice on a grid background:

Row 1: a a u l l a a a n n n n n n

Row 2: a n

Handwritten text at the bottom of the page, partially obscured.

К к

(eskice q çana k)

Та-ка.

Та-ка

Ка-тат

Как

Ат-ка

Кат

Так-та

Така атка.

Атка така как.

П п

(eskice p)

Пак-та.

Тап

Пак-та

Кап

Кап-ка

Кат

Кап-та

Кап тап.

Пакта капта.

Л л

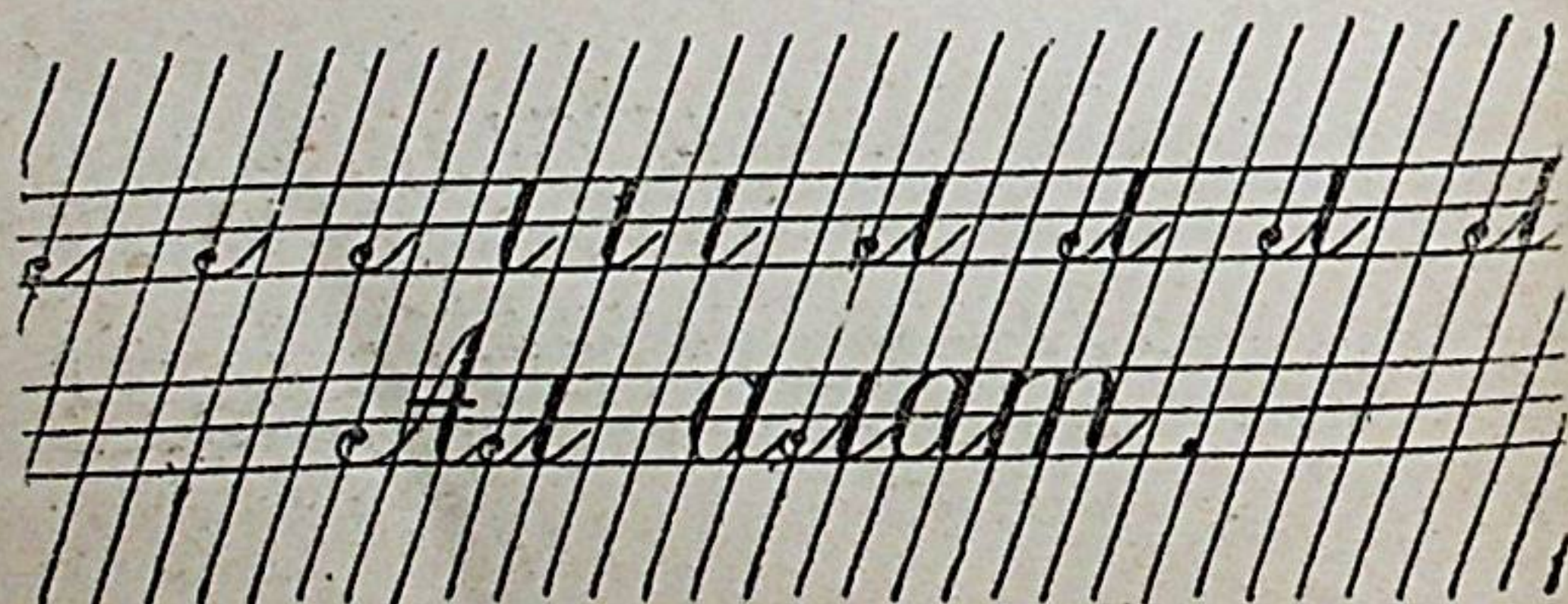
(eskice 1)

А-лат.

Ал		А-лат
А-лат		А-тат
Тал		Ка-лат

Ал ат алат.

Ал пакта алат.

Б б

(eskice в)

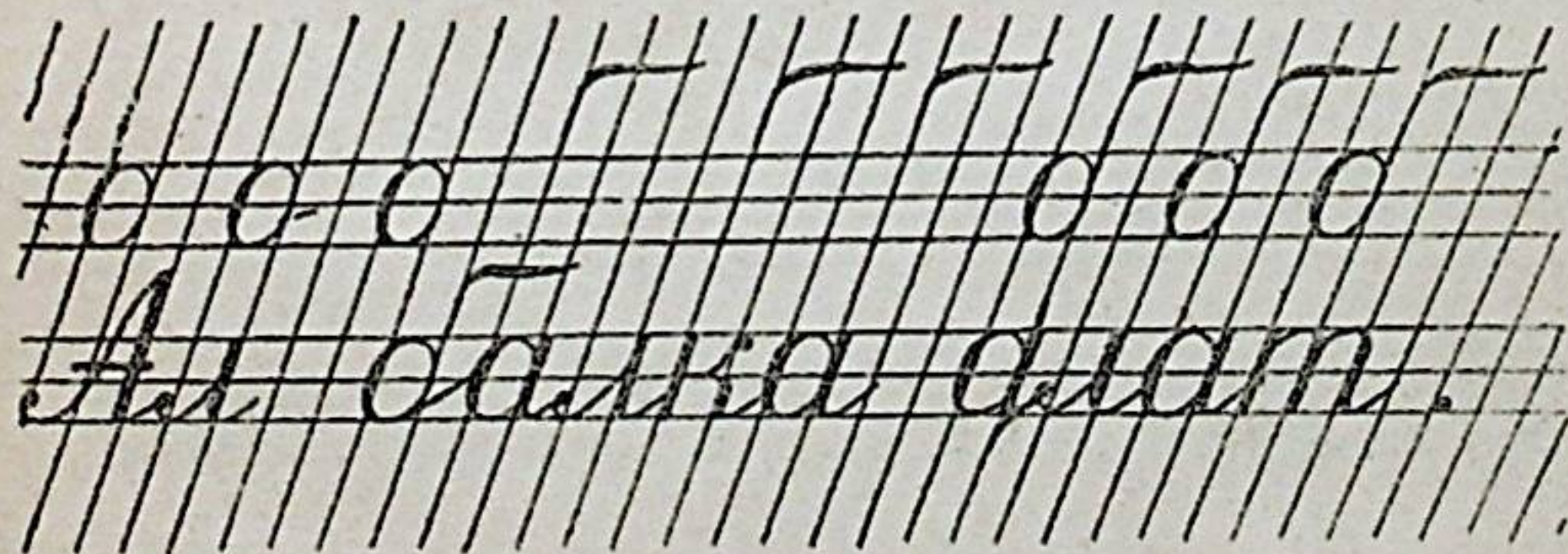
Бал-ка.

Бал-ка		Бак
Бал-та		Бат
Та-бак		Ба-тат

Ал балка алат.

Балка ал.

Ал балта, балка алат.

О о

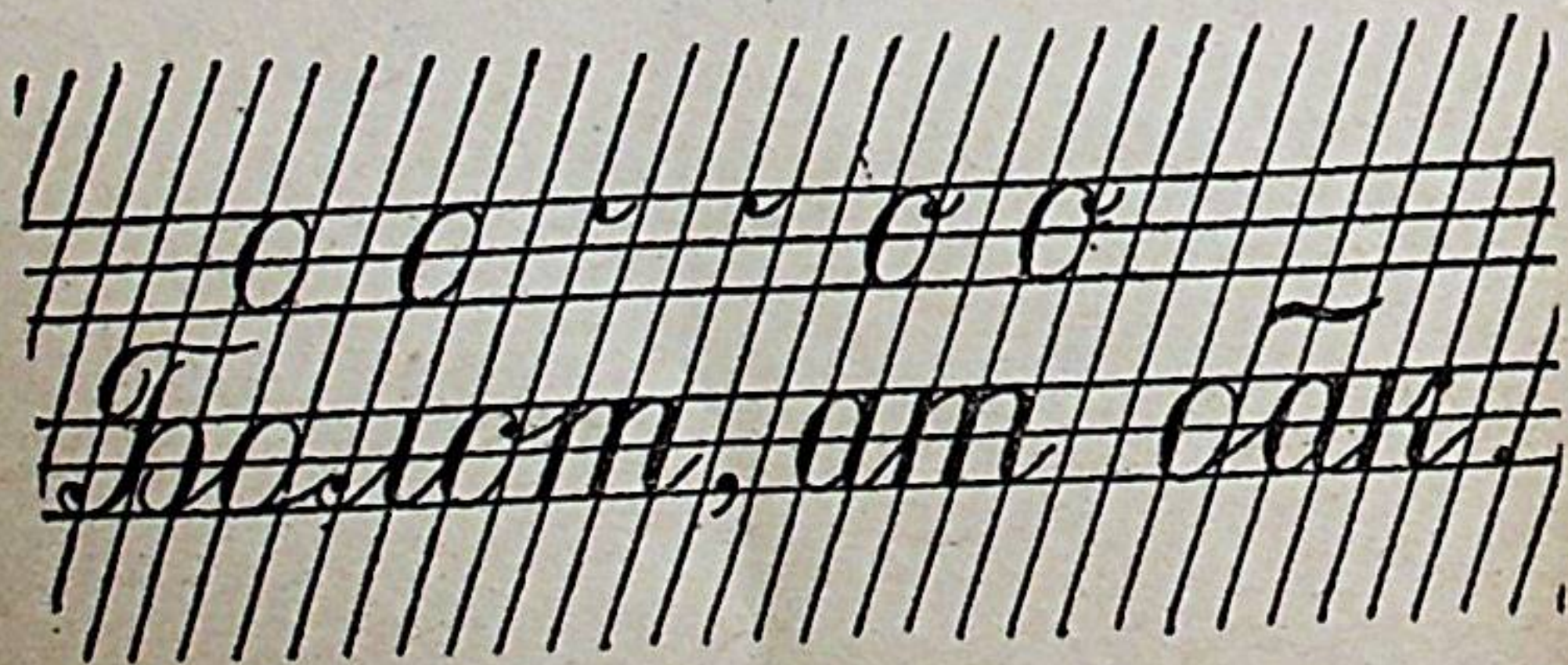
(eskice o)

Ок.

Бол
Кол
Ток

Бот-ко
От
Ок

Болот ат алат.
Болот, ат бак!
Ат ток болот.

М м

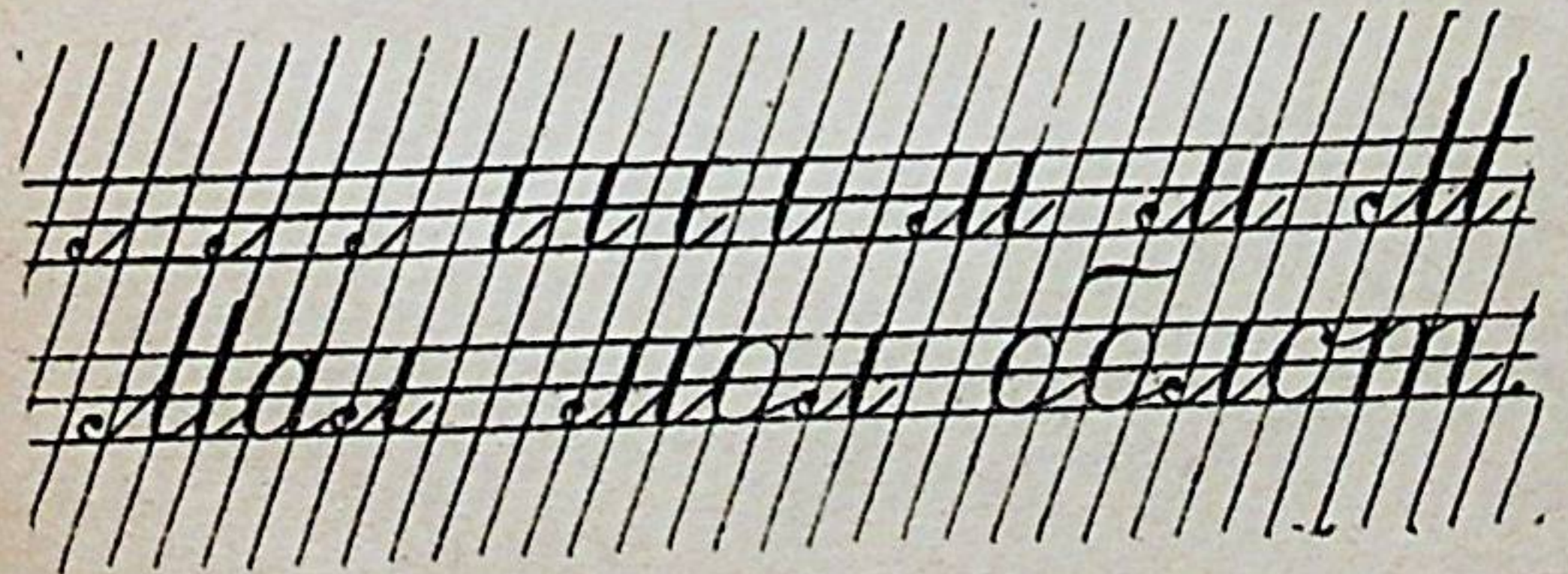
(eskice m)

Мал.

Ма-ла
Мал
Мол

Ал-ма
Ак-мат
Та-мак

Акмат, мал бак!
Мал ток болот.
Мал мол болот.

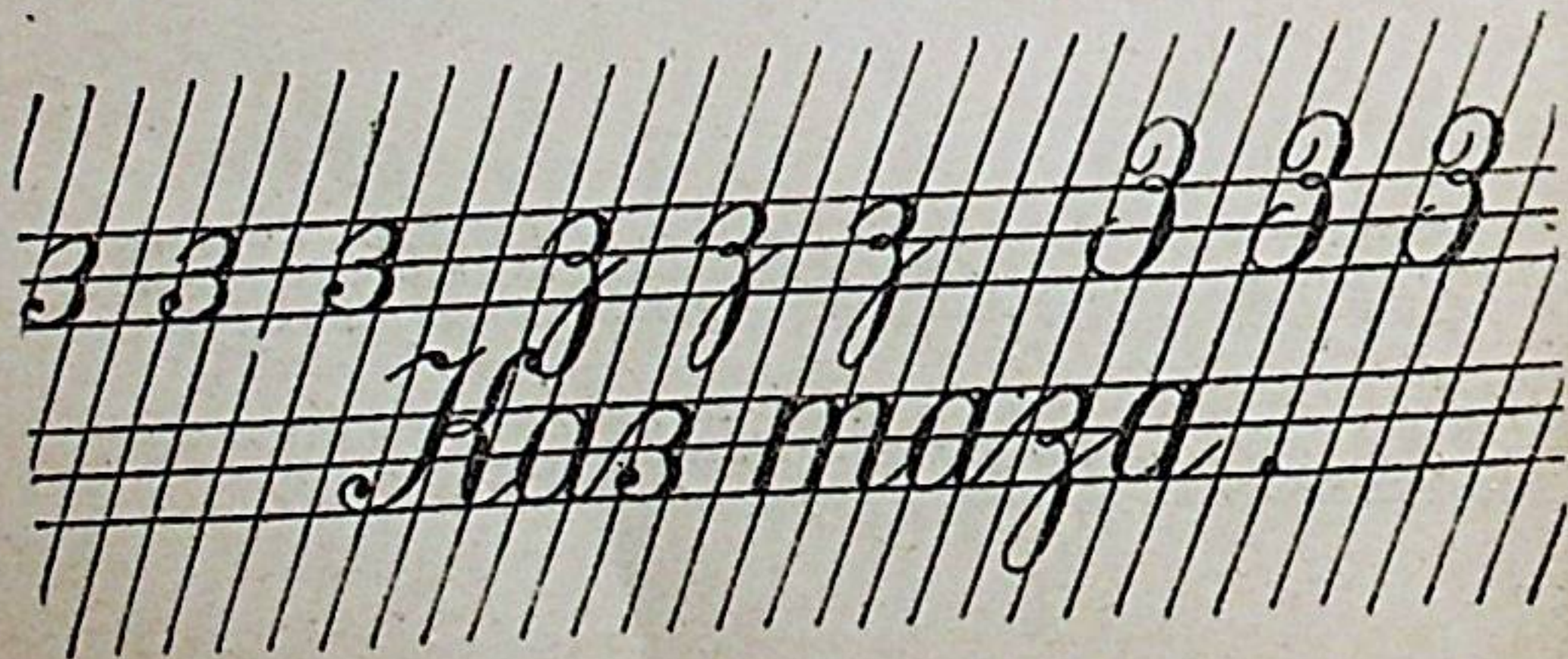
З з

(eskice z)

Каз.

Каз	Ка-зат	Зат
Боз	Та-за	Ал-маз
Оз	Аз	Ка-зак

Ак каз. Боз каз.
 Батма, каз ал!
 Батма, каз бак!

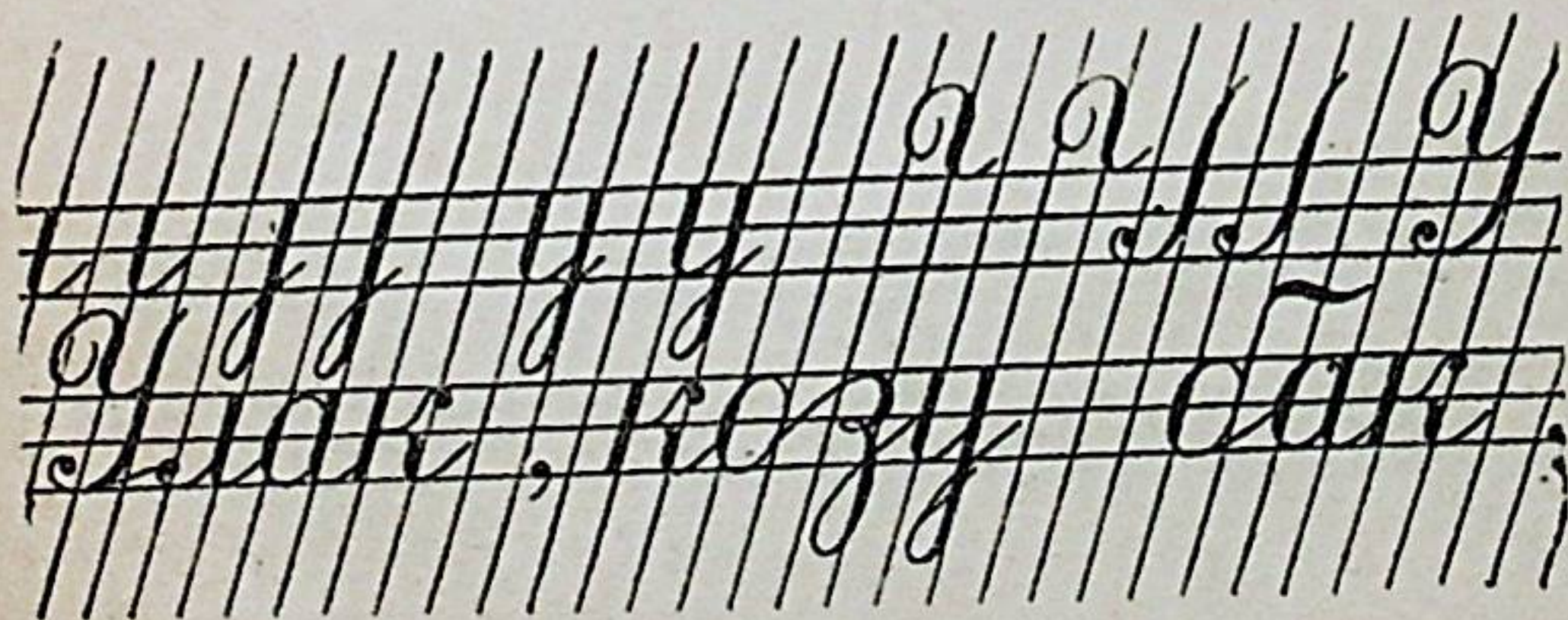
У у

(eskice u)

Бул ак у-лак.

У-лак	Ко-зу	У-зак
Бу-лак	Туз	Ук
У-лут	Кум	Ук-та

Бул ак улак. Бул ак козу.
 Козу бак. Улак бак.
 Козу, улак ток болот,

Ж ж

(eskice ç çana z)

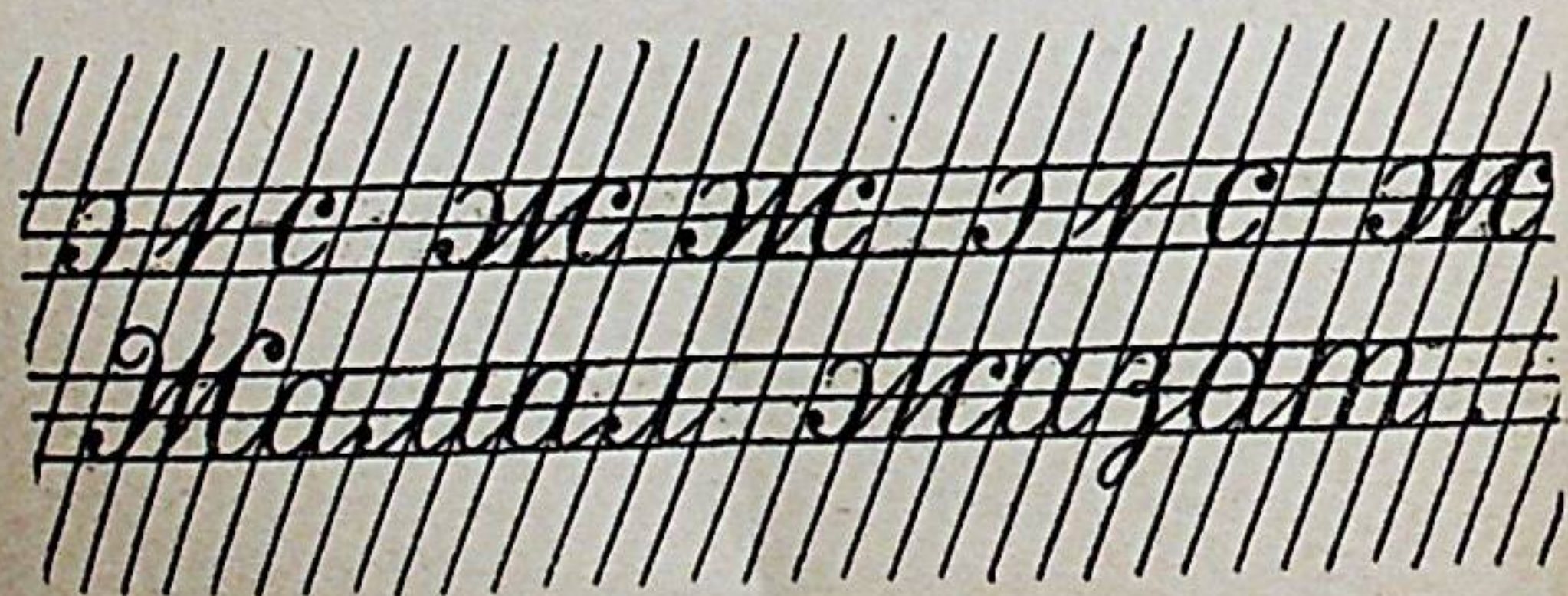
Жа-мал.

Жол	Жа-мал	Жал
Жок	Жа-ка	Жаз
Жап	Жа-зат	Жо-бо

Бул Жамал.

Жамал кат жазат.

Жамал бат, таза жазат.

Н н

(eskice n)

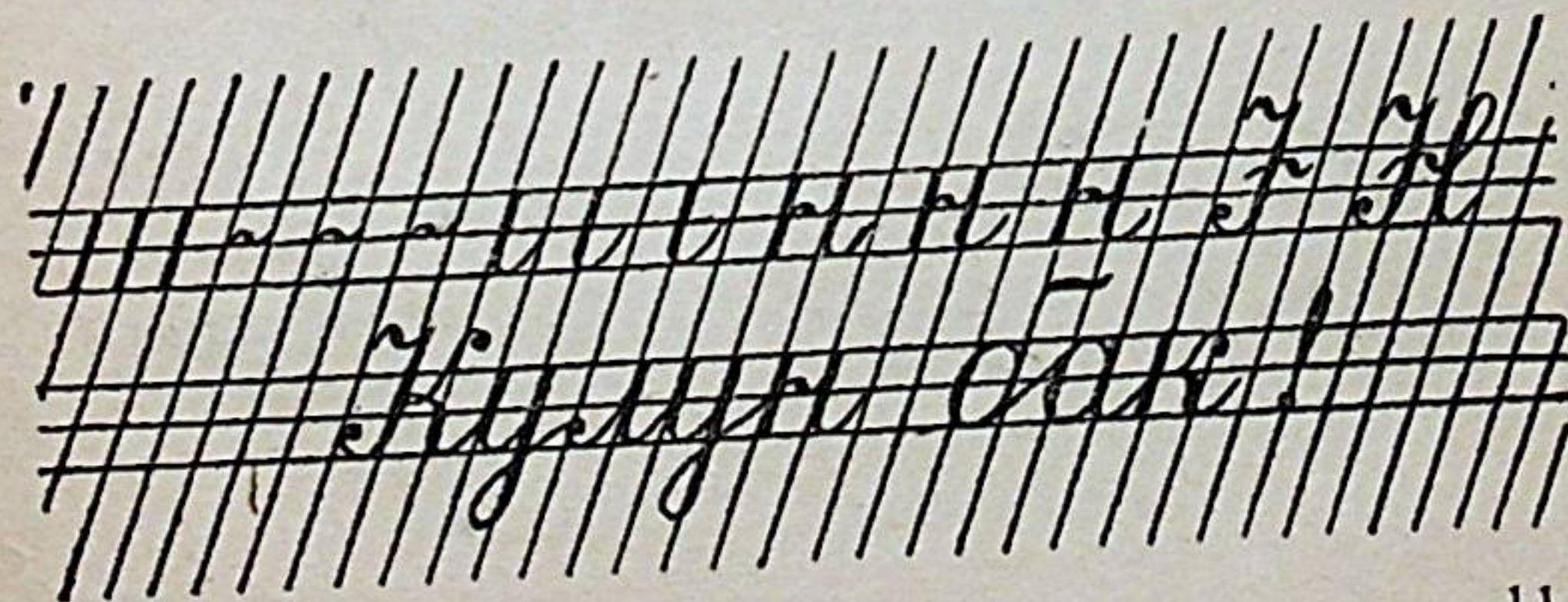
Ку-лун.

Ку-лун	Кант	Нок-то
Ко-нот	Нан	На-бат
Ка-нат	Тон	Кон

Акматта кулун.

Акмат, кулун бак!

Кулун ат болот.

Дд

(eskice d)

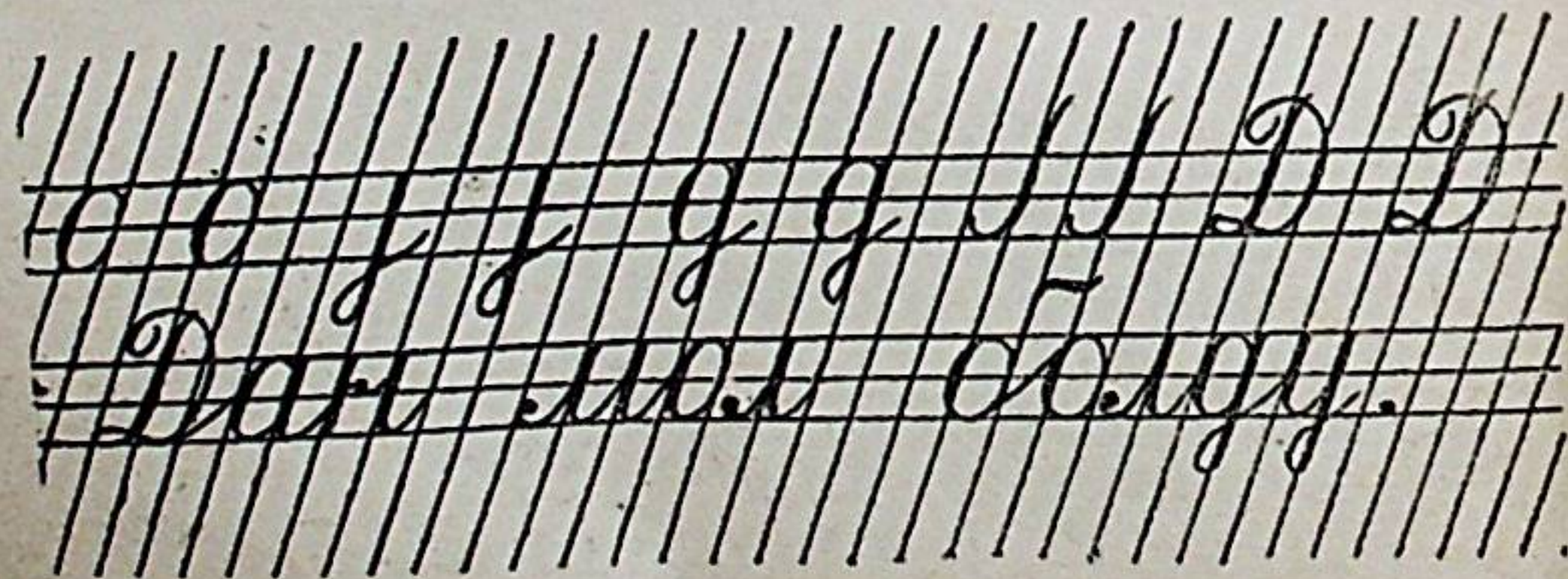
Дан.

Дан	Бол-ду	А-дам
Ал-ды	Тол-ду	Ка-дам
Ду-бал	Жол-до	Кам-па-да

Дан кампада.

Кампада дан мол болду.

Дан мол болду, кампа
толду.

Ыы

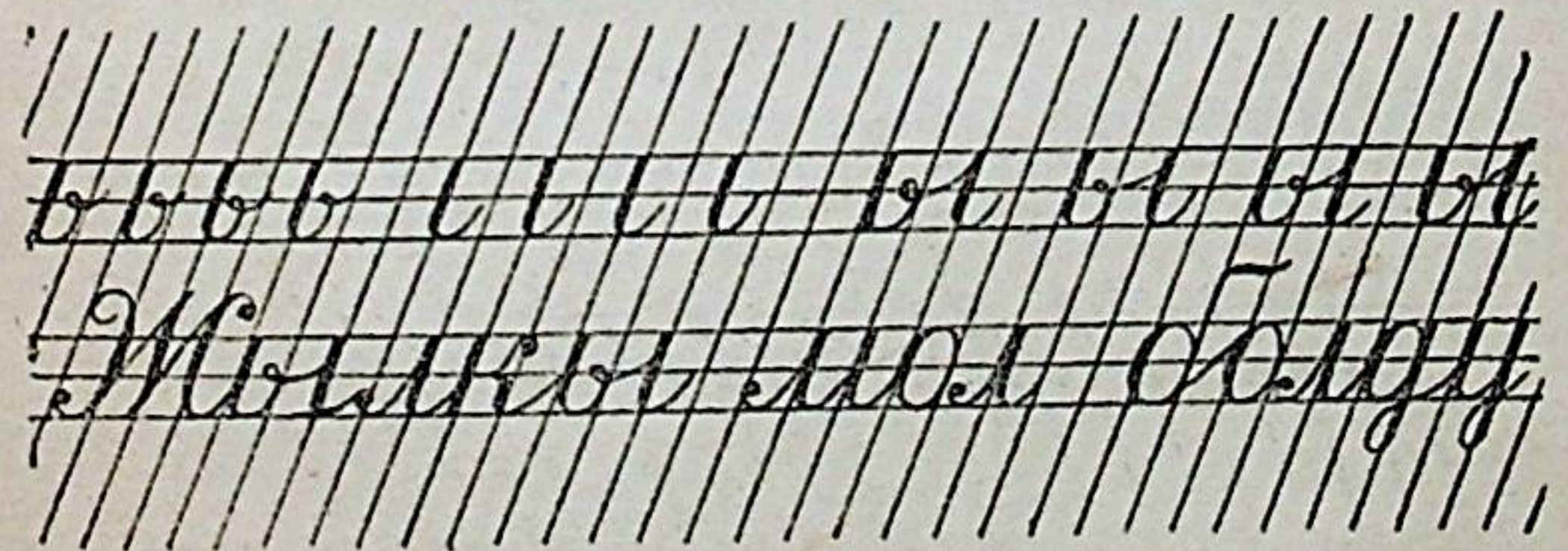
(eskice ь)

Жыл-кы.

Жа-кып	Жыл	Бак-ты
Жыл-кы	Мык	Как-ты
Жал-пы	Жа-бык	Ка-бык

Жакып жылкыда.

Ал жылкы бакты
Жылкы ток болду.
Жылкы мол болду.

Р р

(eskice r)

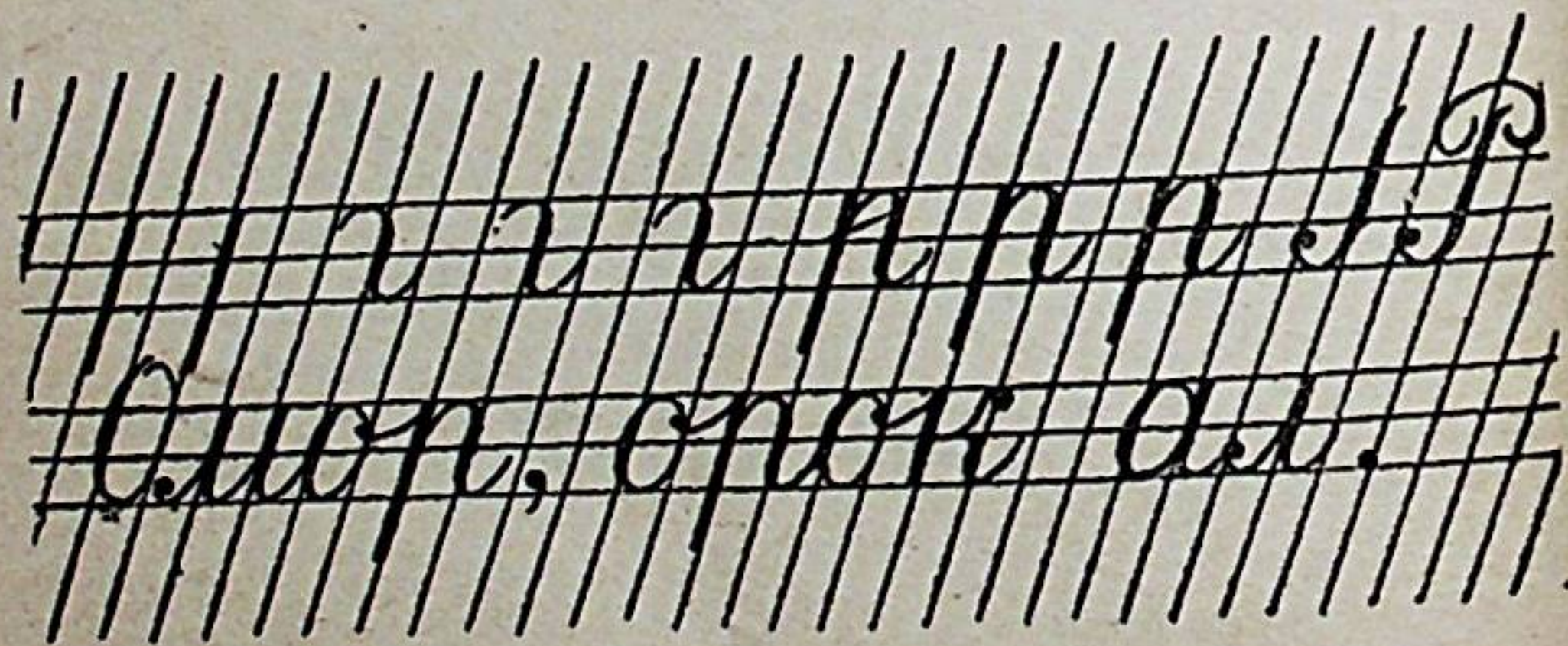
О-рок.

О-рок	Кор	Му-рун
О-мор	Бор	Ор-то
То-ру	Тор	О-рун

Орок Жакыпта.

Жакып, орок ал.

Орок ор, Жакып.

Шш

(eskice ş)

Ку-ру-луш.

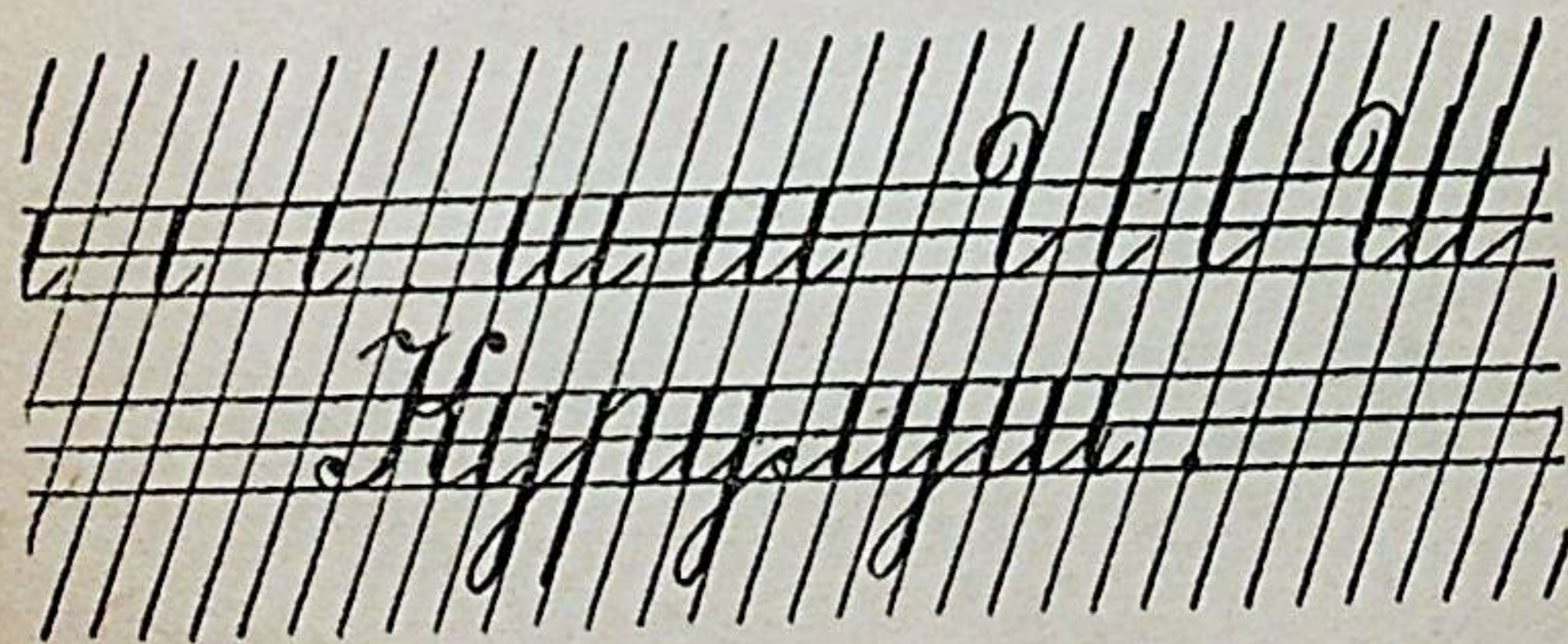
Ку-ру-луш	У-туш	Жак-шы
Тур-муш	А-шы-ра	Шам
Кар-мыш	Баш-та	Куш

Кармыш курулушка барды.

Ал жумушту жакшы кылды.

Нормадан ашырды. Анын

турмушу да жакшы болду.

Чч

(eskice c)

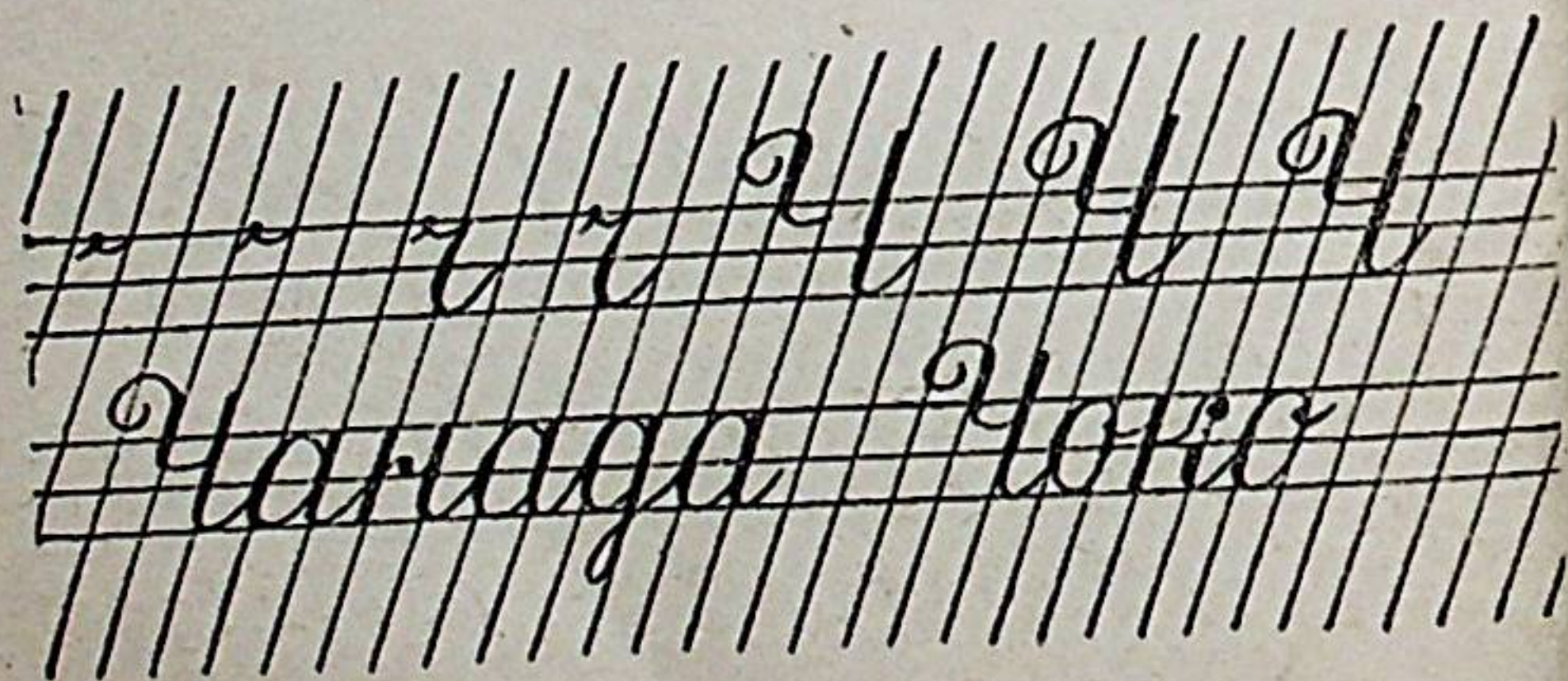
Чы-мын.

Чап	Ча-нач	Ча-ка
Чот	Ча-на	О-чок
Чал	Ку-лач	А-чык

Мында балдар.

Балдарда чана бар.

Чанада Чоко отурат.

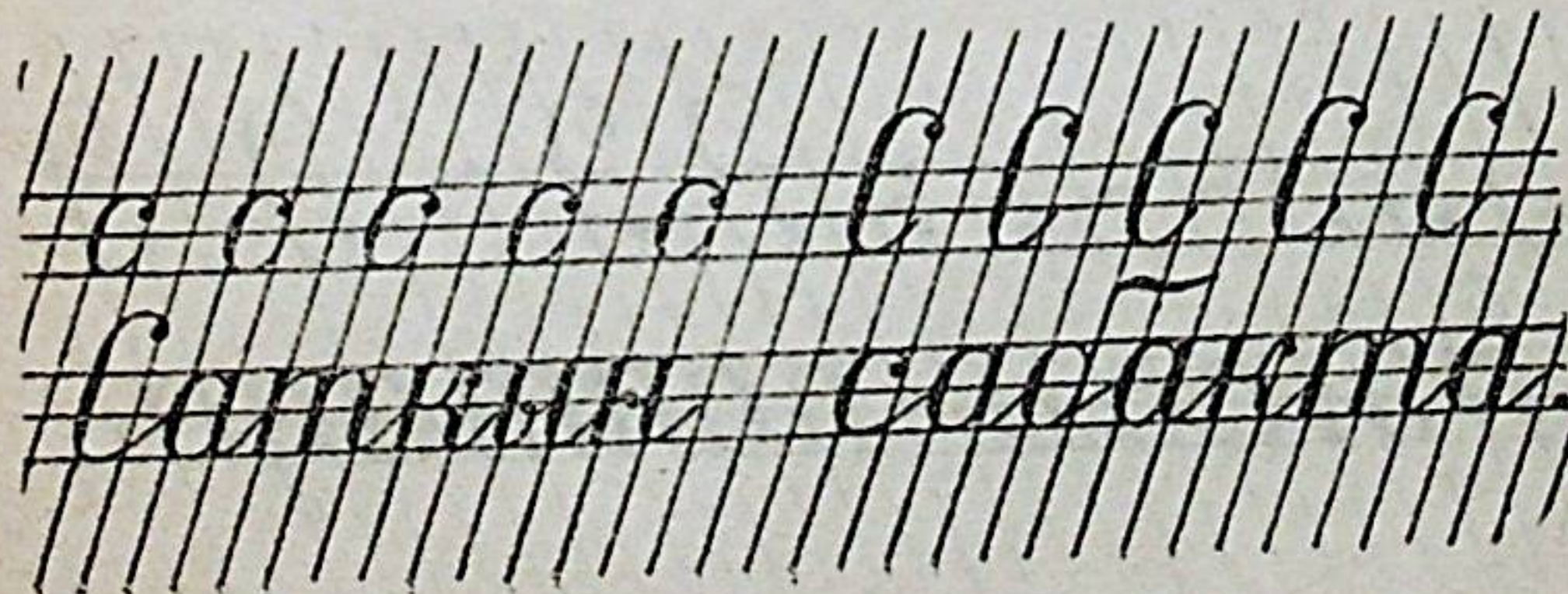
С с

(eskice s)

Са-бак.

Сын	А-сан	Са-бак
Сан	Су-бан	Са-ман
Сом	Сы-дык	Са-мын

Асан, Саткын жана Сыдык сабакта. Жумаш менен Акмат да сабакта. Алар сабакта жазышат жана окушат.

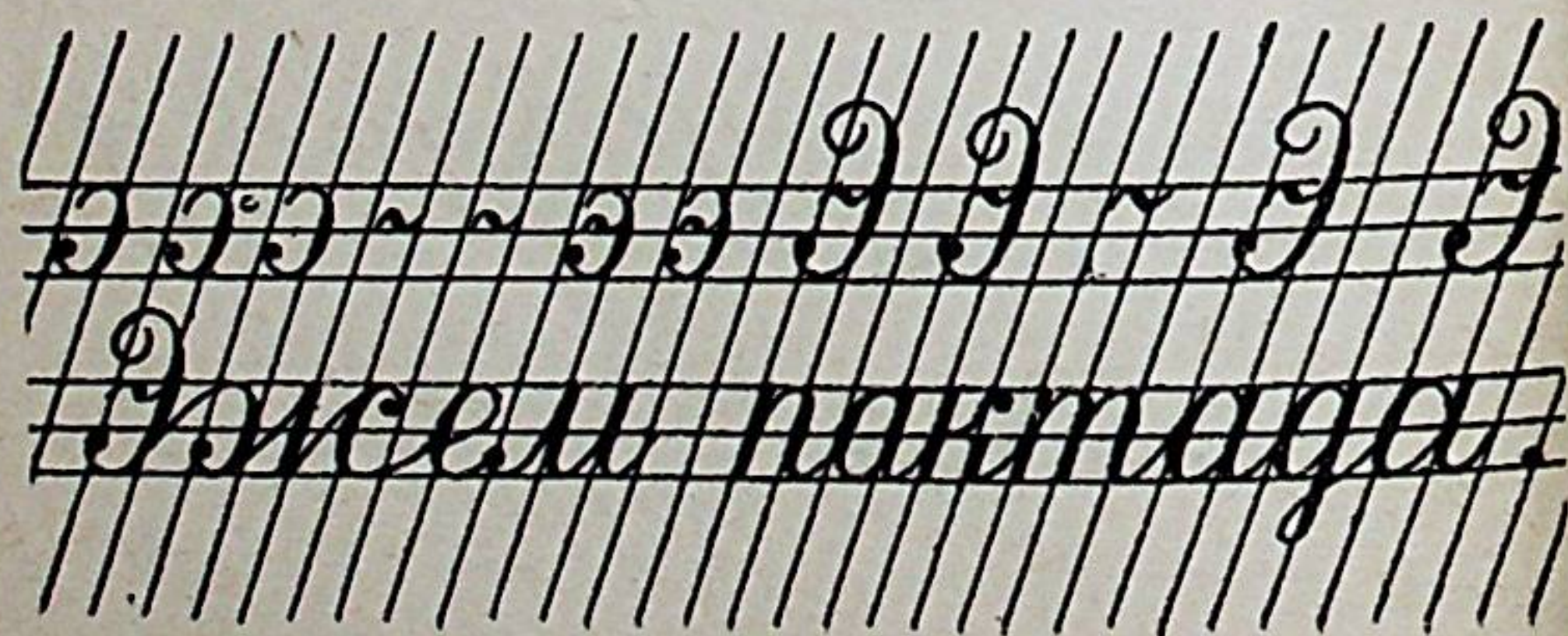
Бишкек шаарындагы Кыргызстан Республикасынын
 Билим Министрлигинин Кыргыз Республикасынын
 Билим Министрлигинин Кыргыз Республикасынын

Э э е
(eskice e)

Эл.

Э-жем	Жер	Э-ре-же
Те-рет	Эк	Эр-мек
Бе-рет	Э-лес	Эр-ке

Эл пактада. Эжем да пактада. Эжем пактаны ылдам терет. Пактаны таза терет.

Г г
(eskice oǵ çana g)

Чал-гы.

Чал-гы	Са-га	Там-га
Жаз-гы	А-га	Жал-гыз
Жор-го	Ма-га	Ка-газ

Базарга бардык. Базардан беш чалгы алдык. Чалгылар курч чыкты. Чабындыга бардык. Чалгылар менен чаптык.

Й й

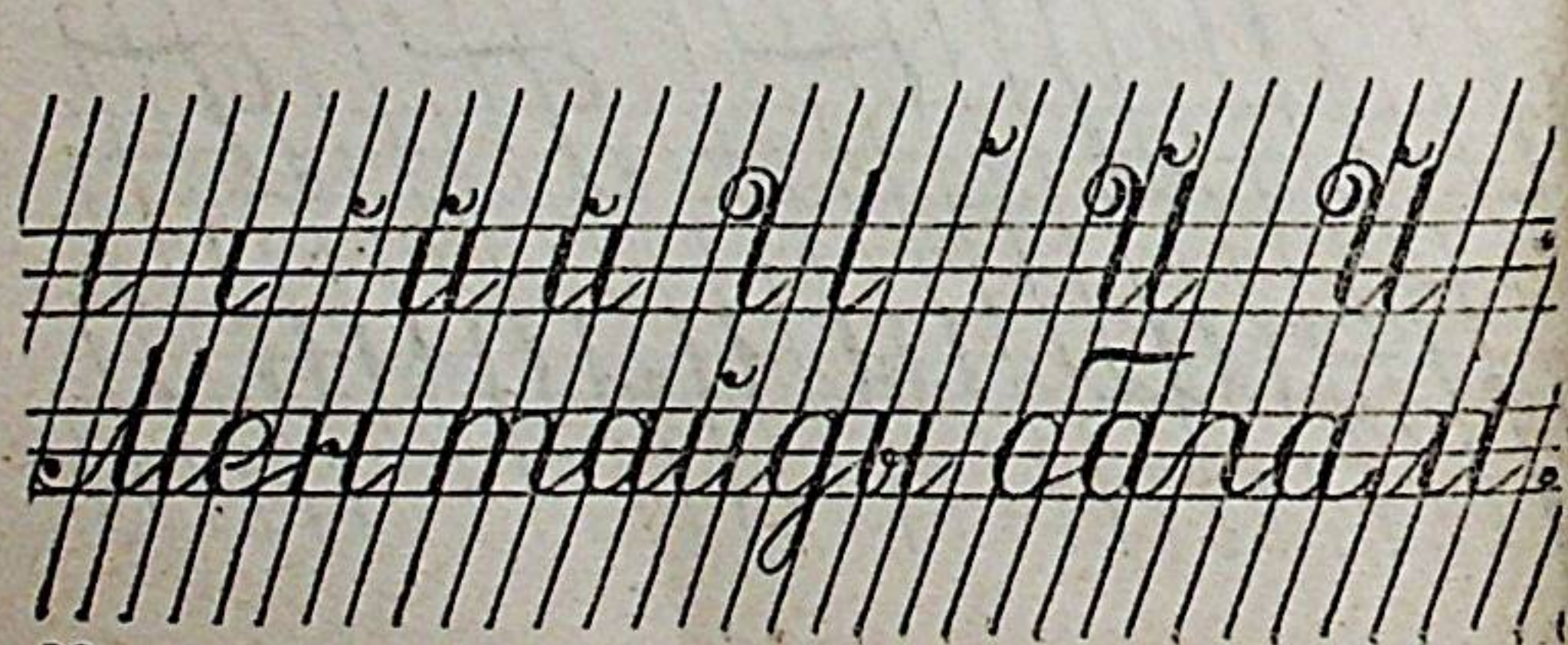
(eskice j)

Тай.

Чай	Уй	Ай-ша
Май	Ой-чу	А-тай
Тай	Кой-чу	Жу-ма-тай

Тору тай.

Тору тай—асыл тукум сонун тай. Тайды Жуматай бакты. Тору тай жакшы ат болду. Айланада тору тайдай ат жок.

И и

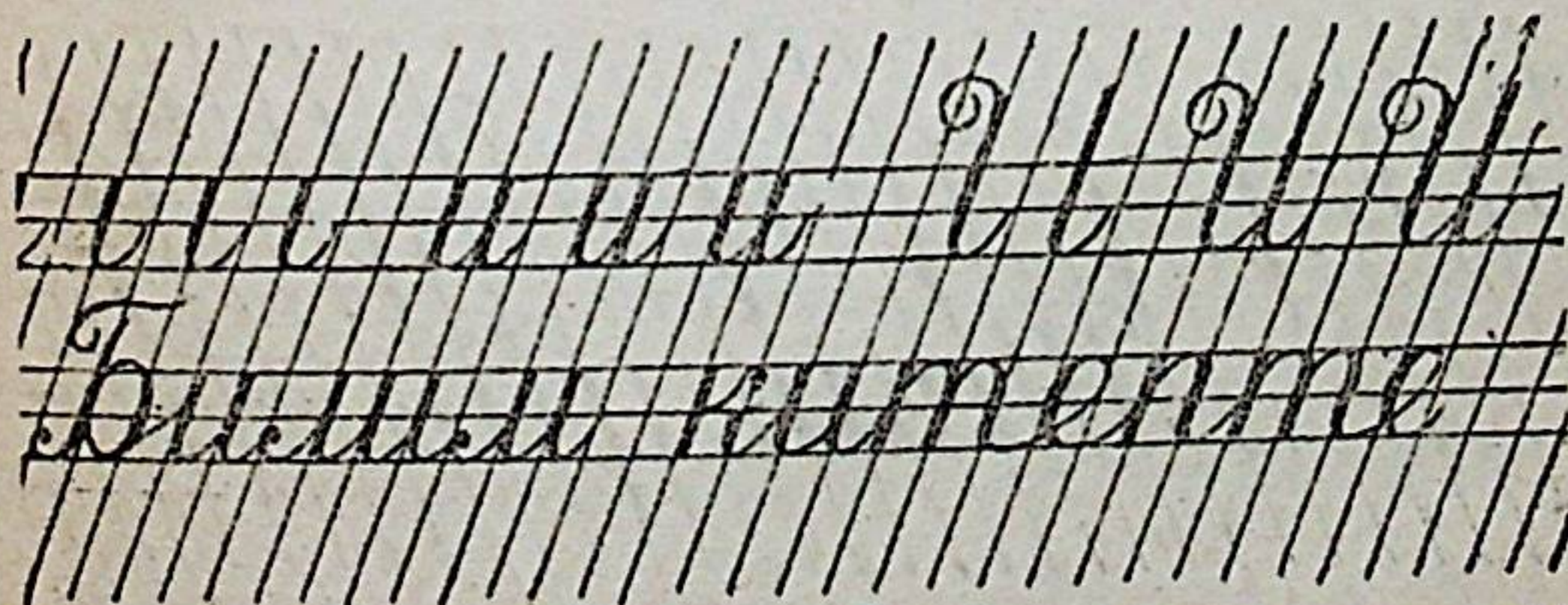
(eskice i)

Ки-теп.

Ким	И-лим	Ки-теп
Сиз	Би-лим	Ки-ши
Биз	Ке-лин	Ке-рим

Китеп окугула.

Керим китеп алды. Ал китепти окуйт. Китептерди алгыла. Китептерди окугула. Китепте билим болот.

Үү

(eskice y)

Там үй.

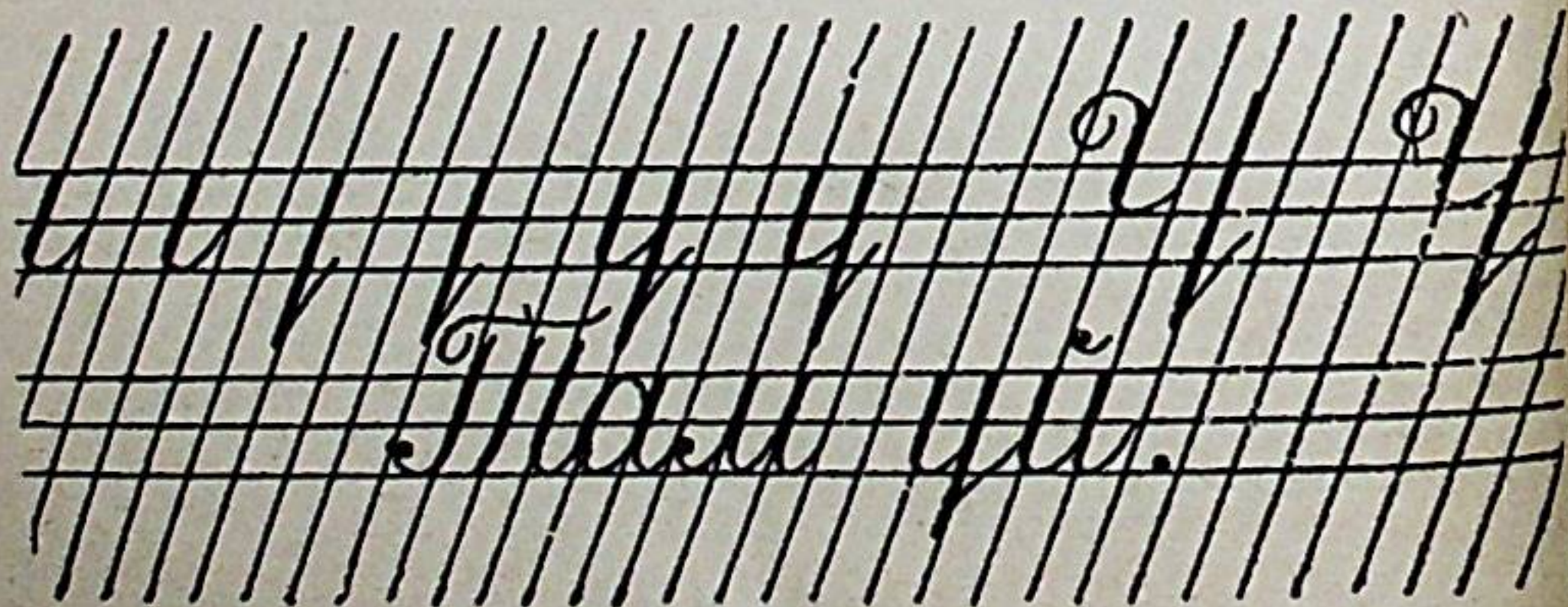
Үй
Чүй
Сүй

Түр
Ү-түр
Бү-түр

Жүз
Күз
Сүз

Там үй.

Там үй салынды. Там үй бийик жана жарык. Бул үй ударниктер үчүн салынган. Акмат—ударник. Мен да ударникмин. Мен да анда турам.

Ө ө

(eskice o)

Өр-дөк.

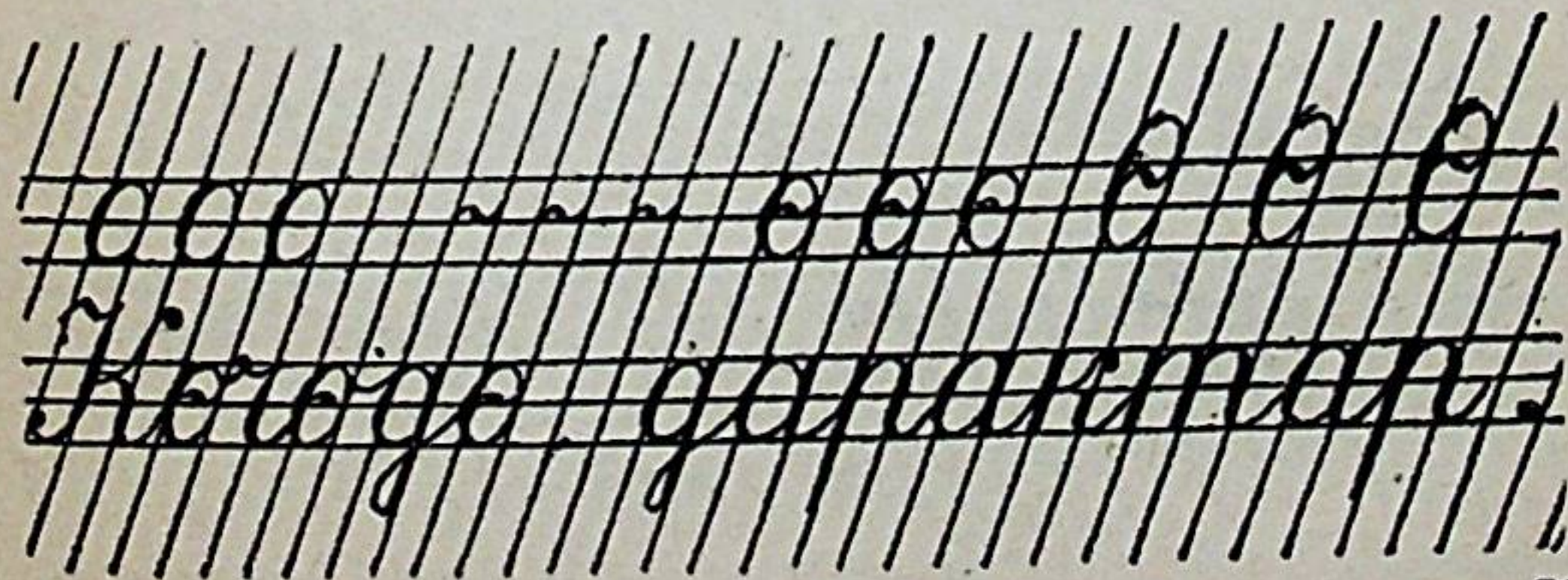
Көл
Көз
Көп

Кө-чө
Көй-нөк
Көл-чө

Өр-нөк
Өр-дөк
Өп-кө

Көчө.

Түптүз болгон көчөлөр
Тарам-тарам бөлүнөт
Катар-катар там үйлөр
Татынакай көрүнөт

Х х

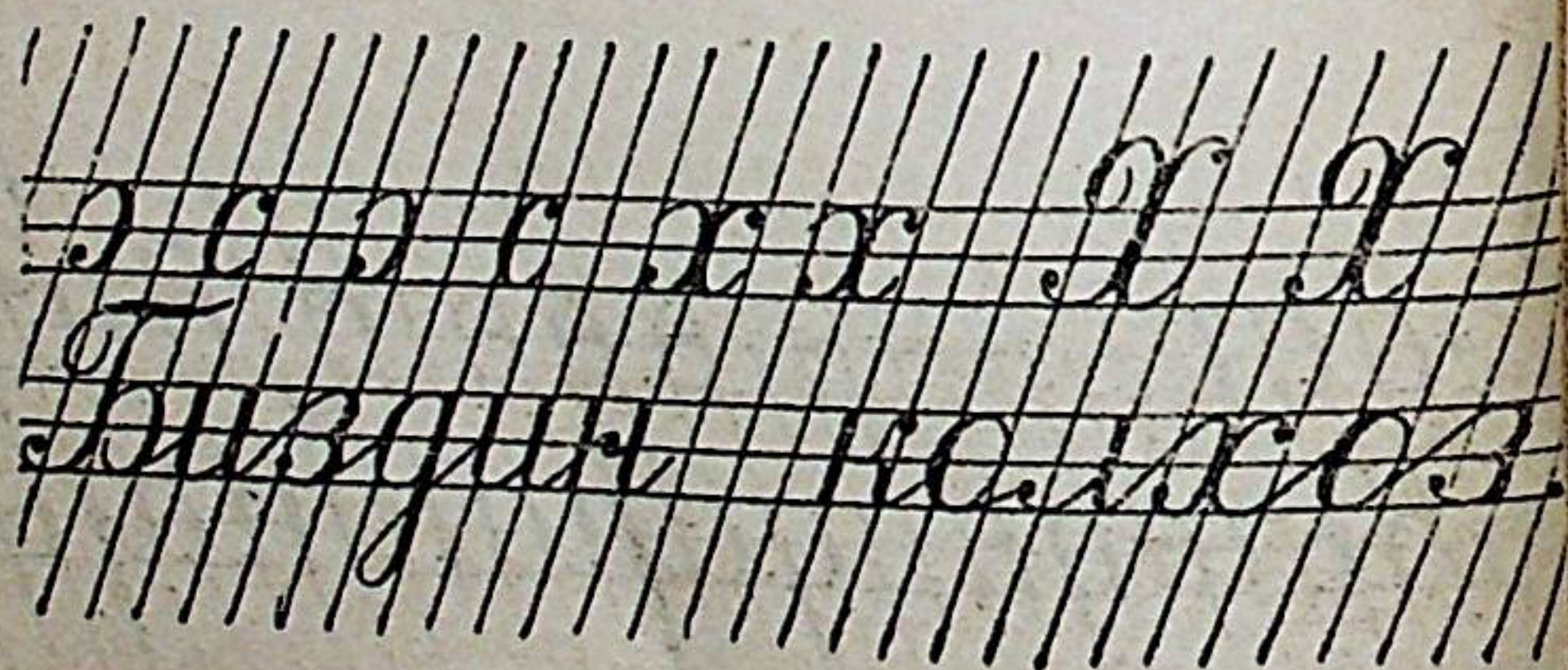
(eskice x)

Кол-хоз.

Кол-хоз	Па-ро-ход	Шах-мат
Кол-хоз-чу	Шах-та	Хор

Биздин колхоз.

Биз колхоздо турабыз. Колхоздо машиналар көп. Колхоздо дан көп. Колхоздун малы да, куштары да абдан көп. Колхозчулар жерди трактор менен айдашат. Эгинди комбайн менен жыйнашат. Колхозчулардын турмушу абдан жакшы.

Ё ё

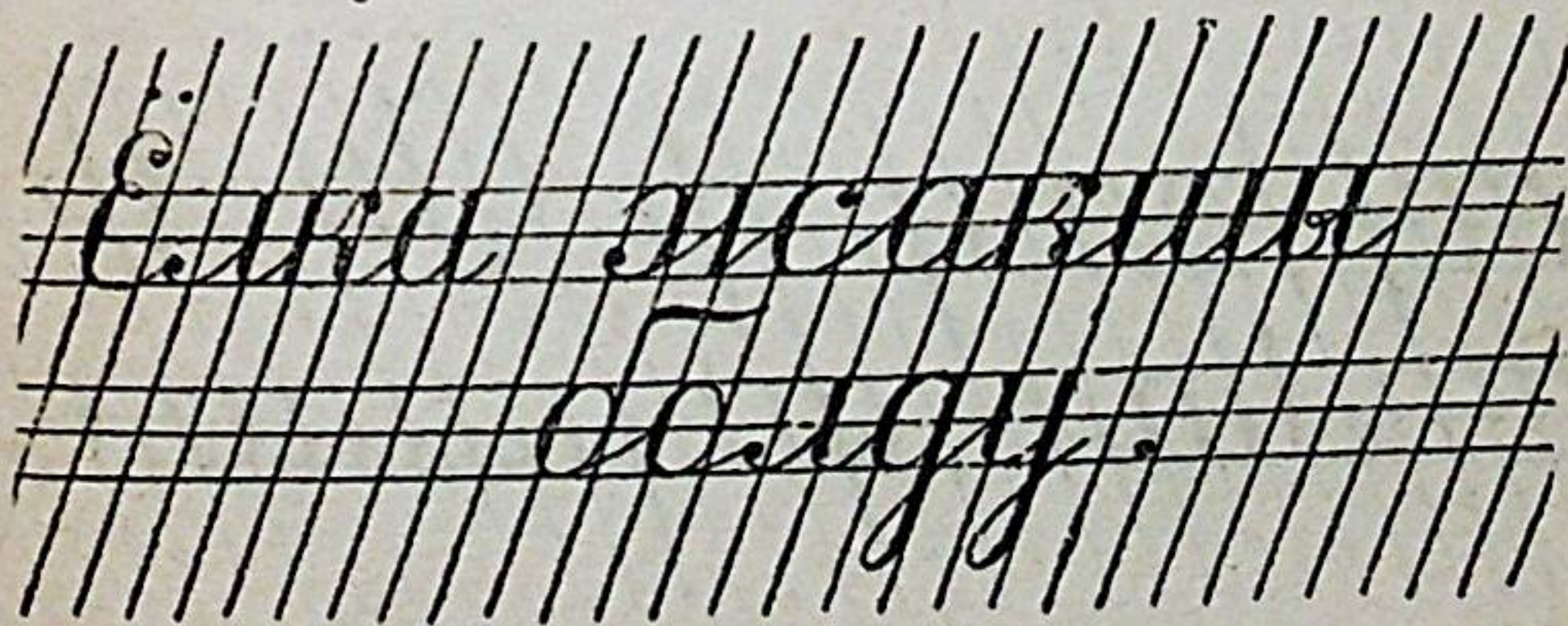
(eskice jo)

Ёл-ка.

Ко-ёт	Ёл-ка	Ко-ён
Со-ёт	То-ёт	О-ён

Колхоздун ёлкасы.

Кышында колхозчулар мектеп балдары үчүн ёлка жасашты. Биз ёлка үчүн жылдызчалар, желекчелер жана башкаларды сатып алып келдик. Балдар кагаздан чынжырларды жасашты. Кечинде ёлкага шам жактык. Балдар ёлканын айланасында ойношту. Ёлка абдан жакшы болду.

Ф ф

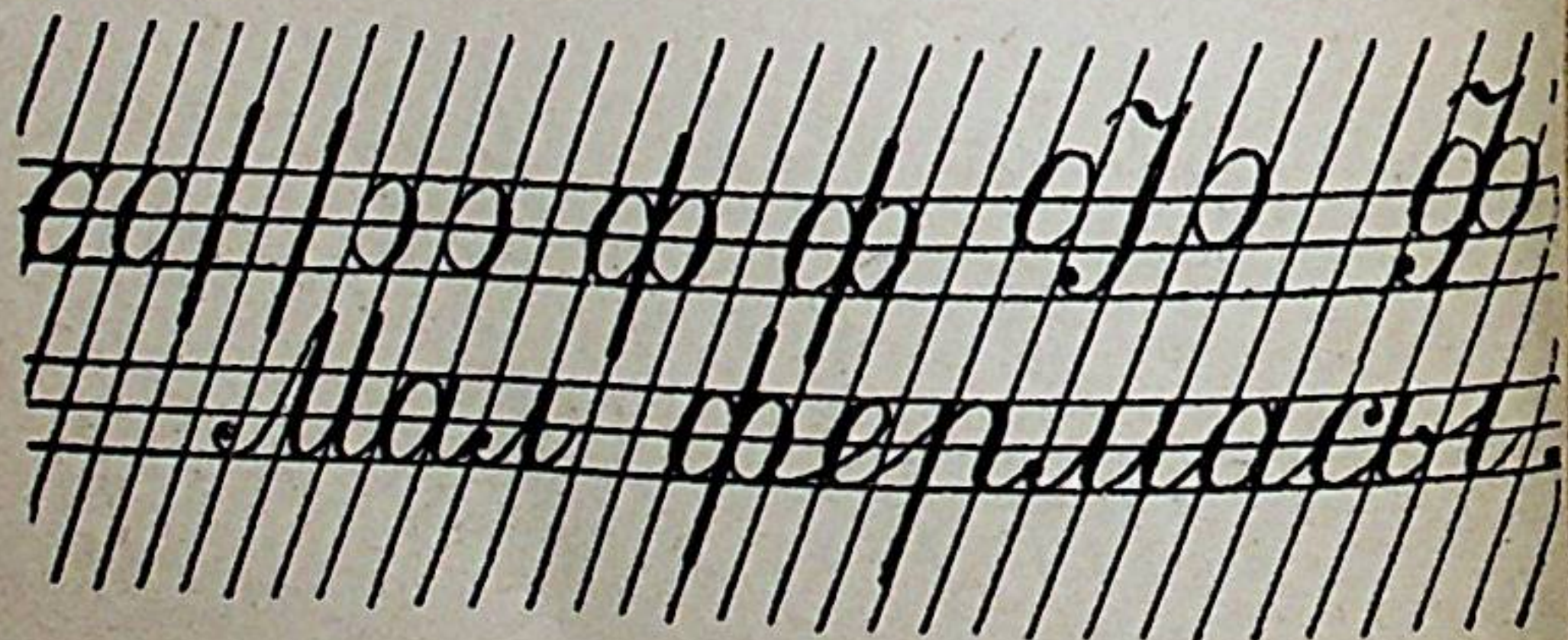
(eskice f)

Фер-ма.

Шеф	Фрун-зе	Фаб-ри-ка
Шо-фёр	Фё-дор	Ко-фе
Фер-ма	Фа-ти-ма	Фу-фай-ка

Фрунзе атындагы колхоз.

Мен Фрунзе атындагы колхоздо турам. Фрунзе атындагы колхоз—бай колхоз. Анын төрт фермасы бар: жылкы фермасы, сүт фермасы, кой фермасы жана куш фермасы. Фермаларда мал менен куштар көп. Колхоз жылына эки миллионго жакын киреше алат.

В в

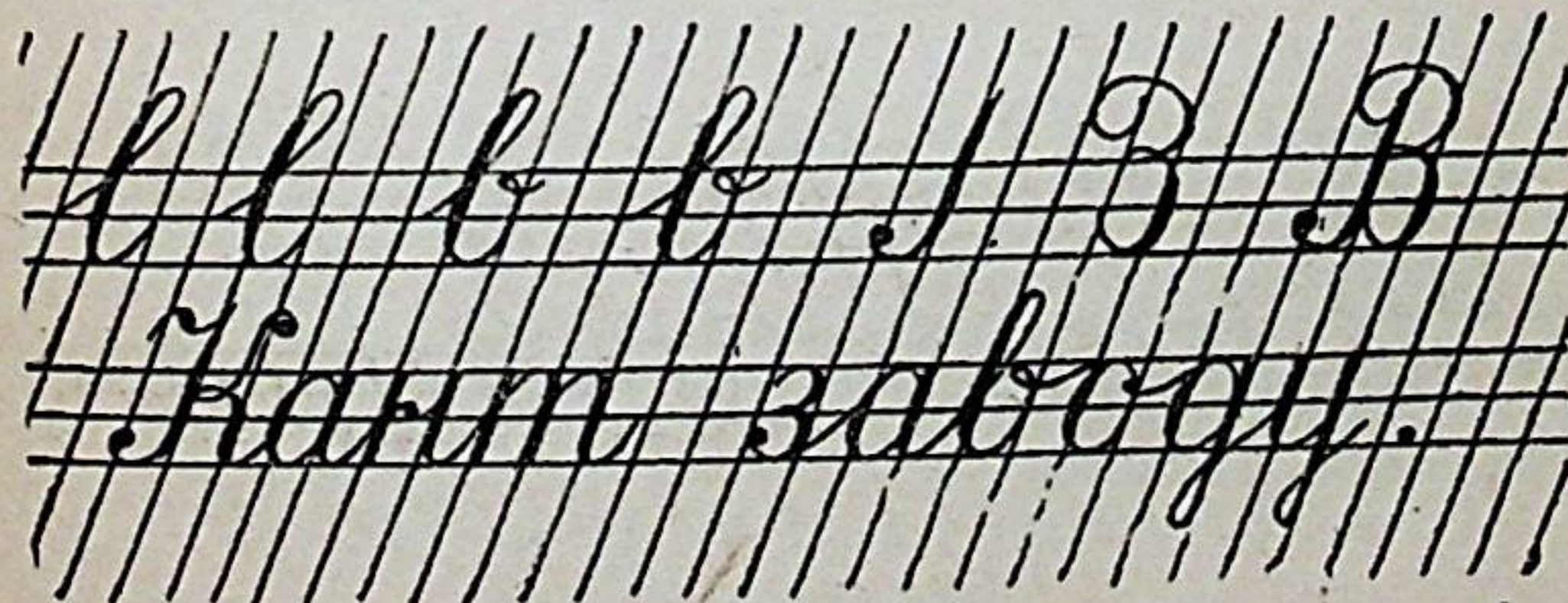
(eskice v)

За-вод.

Со-вет	Зве-но	Зав-хоз
Мос-ква	За-вод	Ва-гон
Ста-ха-нов	Сов-хоз	То-вар

Кант кызылчасы.

Биздин колхоз кант кызылчасын эгет. Күзүндө кызылчаны казышты. Стахановчулардын звенолорунда кызылчанын түшүмү абдан жакшы болду. Колхозчулар кызылчаны кант заводуна алып барышты. Заводдон байге алышты.

Н н

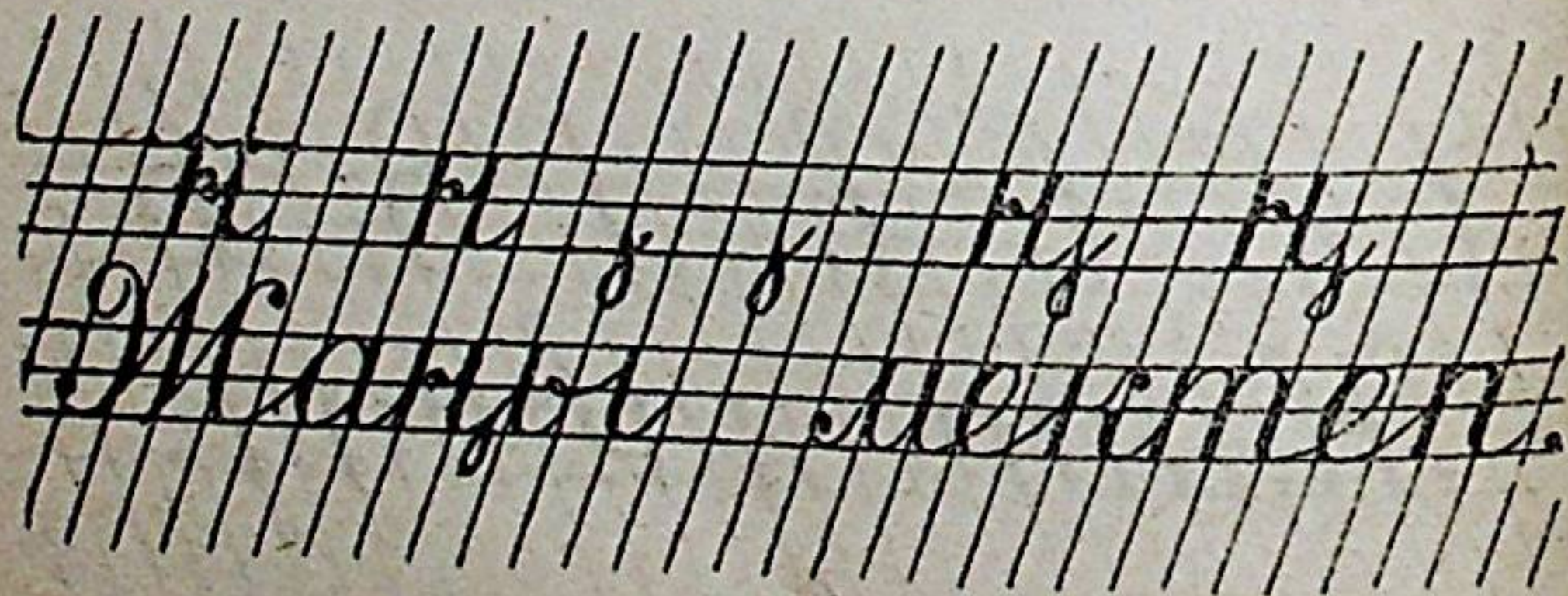
(eskice n)

Же-ниш.

Чон	Жаң-гак	Кен
Чын	Де-низ	Ке-неш
Тон	Же-ниш	Жа-ны

Жаңы мектеп.

Быйыл биздин кыштакка жаңы мектеп салынган. Жаңы мектептин ичи кен, жарык жана таза. Мектептин терезелери, эшиктери чон. Класстарда жаңы парталар турушат. Айылдагы балдар жаңы мектепке бут тартылды.

Ь ь

(çumşartuu belgisi)

Ар-тель.

Кар-то-фель	Ме-даль	Порт-фель
Конь-ки	Ар-тель	Нефть

Мал артели.

Бул мал чарба артелинин малы абдан көп. Артельде жылкы, кой, уй өтө көп. Артельдин мүчөлөрү малды жакшы багышат. Уйлары сүттү, койлору жүндү көп берет. Ошондуктан артель Москвадагы айыл-чарба көргөзмөсүнө катышып, медаль жана сыйлык алды.

Яя

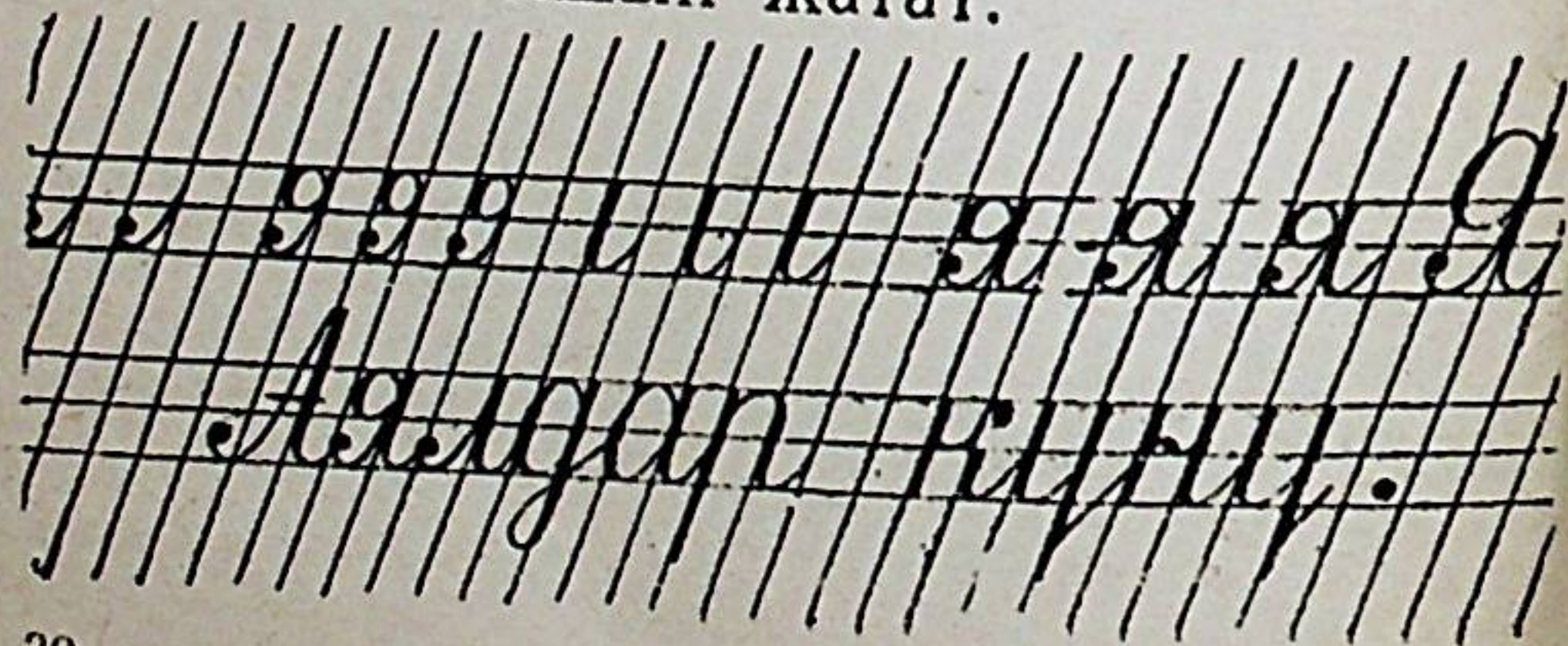
(eskice ja)

Ок-тябрь.

А-ял	А-як	Сы-ят
У-я	У-ят	Ок-тябрь
Кы-як	Та-як	Сен-тябрь

Аялдар күнү.

Эл аралык аялдар күнү 8-мартта болот. Бул күндү эмгекчи аялдар майрам кылышат. Биздин өлкөдөгү аялдарды большевиктер партиясы күндүктөн куткарды. Совет өкмөтү эзилген күн чыгыш аялдарын тендикке, боштондукка чыгарды. Биздин өлкөдөгү аялдар мамлекет жумушуна, социалисттик курулушка катышып жатат.

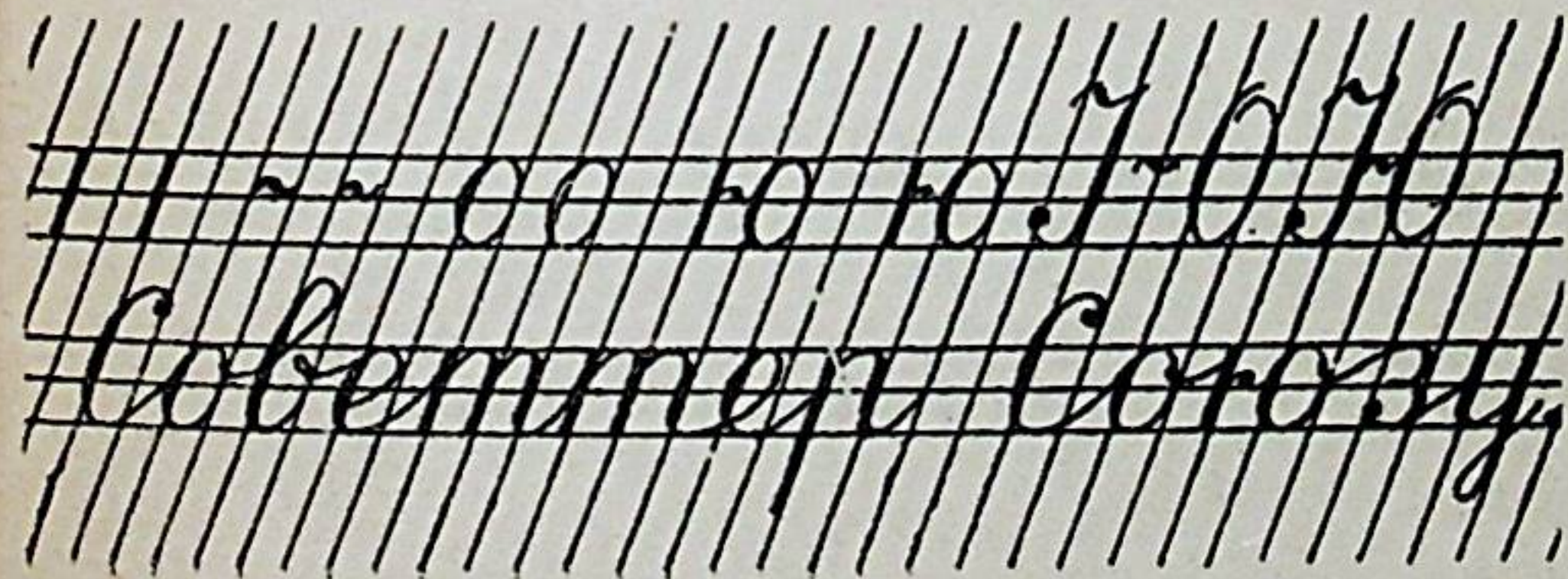
Юю

(eskice ju)

Со-юз.

Биздин союз.

Советтер Союзунда 200 гө жакын улуттар жашашат. Биздин союзда орус-тар, татарлар, казактар, кыргыздар жана башка улуттар жашайт. Советтер Союзунда бардык улуттардын укуктары бирдей. Советтер Союзу бул улуттардын маданиятын жана чарбасын гүлдөтүүгө эн зор жардам берип жатат.

Цц

(eskice ts)

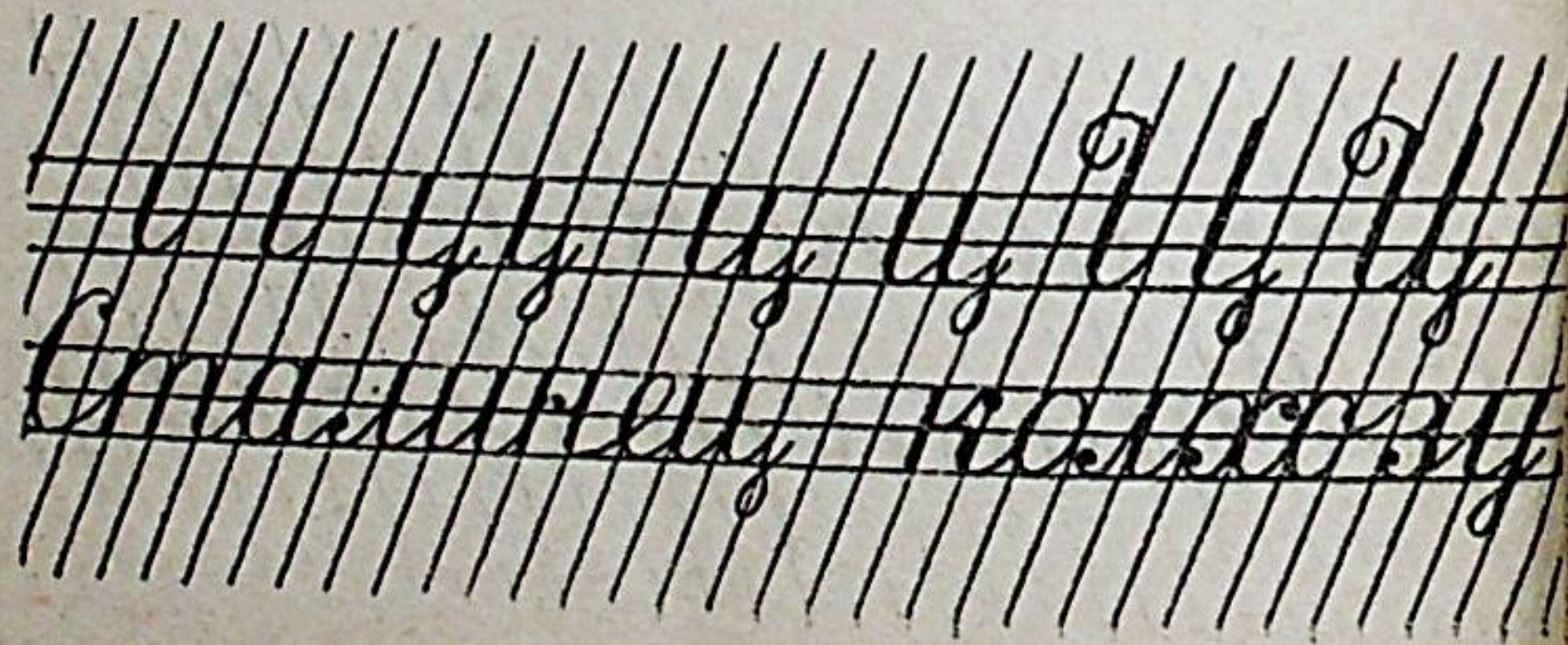
Стан-ци-я

Стан-ци-я	Э-во-лю-ци-я	Ста-ли-нец
Ре-зо-лю-ци-я	Ре-во-лю-ци-я	Цет-кин

МТС.

Биз Сталинец колхозунда турабыз
Сталинец колхозунун жанында Клар.
Цеткин атындагы машина-трактор стан-
циясы бар. Станцияда: соколор да, ком-
байндар да жана башка ар кандай ма-
шиналар да бар.

Станция колхоздорго чон жардам
көрсөтүп турат.

Щщ

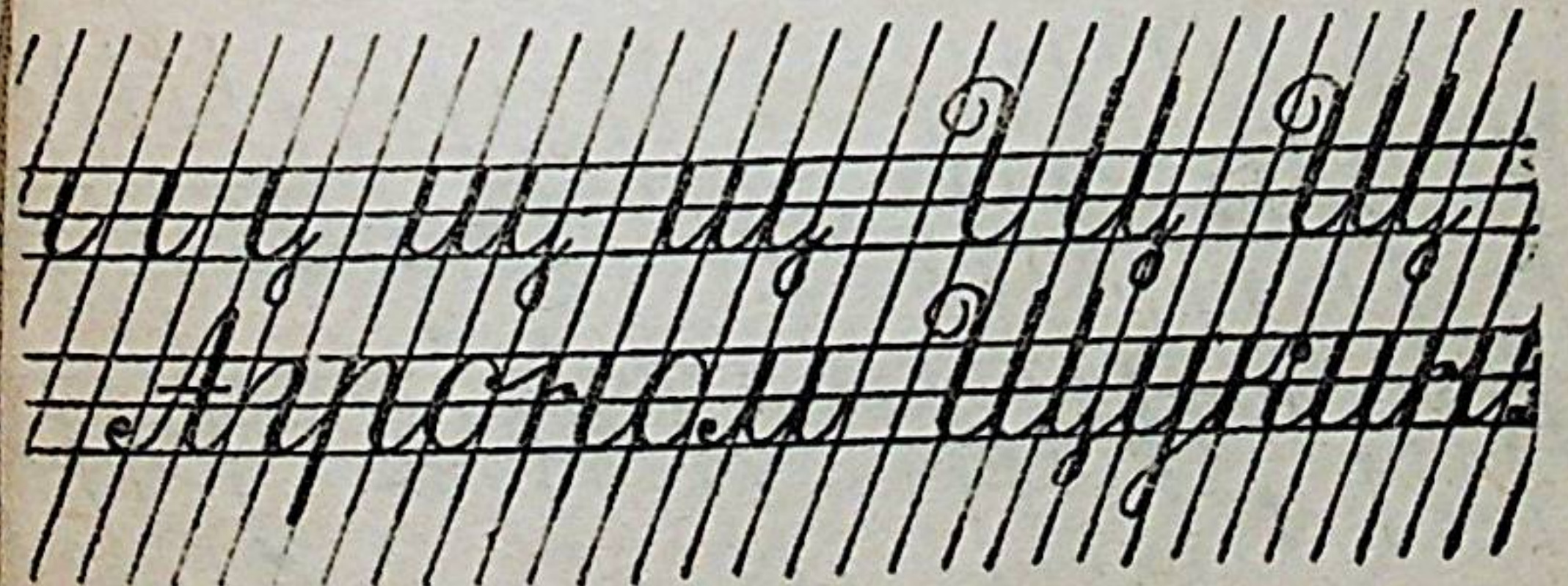
(eskice şc)

Щёт-ка.

Щёт-ка	Борщ	Щи
Плащ	Щу-кин	Щеп-кин

Агроном Щукин.

Биздин МТСте Щукин деген агро-
ном иштейт. Жолдош Щукин биздин
колхозго көп келет. Щукин колхозго
келип, колхозчулардын арасында анге-
мелер өткөрөт. Аларга кызылчаны кан-
дай эгип, кандай багыш керек экендигин
айтып түшүндүрөт. Колхозчулар жол-
дош Щукинди жакшы көрүп, урматта-
шат.

Ъ

(aşyratuu belgisi)

Съезд.

Ударник-колхозчулардын экинчи съезди.

1935-жылы февраль айында Москвада ударник-колхозчулардын экинчи съезди болду.

Съездге Союздун бардык жерлеринен делегаттар келишти. Съездде колхоздун жаңы уставын талкуулашты. Эки жылдын жыйынтыктарын чыгарышты.

Съезд абдан жакшы өттү.

Ударник-колхозчулардын съезди

Е е

(eskice je)

По-езд.

По-езд	Е-ни-сей	Е-лецк
Ев-ро-па	Е-гор	Е-ги-пет

Поезд.

Поезд кыйкырып келип токтоду. Поездеги вагондорду паровоз сүйрөп келди. Бул поезд Москвадан келди. Поезде комбайндар, тракторлор, кездеме, чай жана башка товарлар бар.

Поезд Москвадан келди.

уу

(eškice uu)

Суу.

Суу

Буу

Туу

Буу-дай

Су-луу

Та-руу

Уук

Уу

Ка-туу

Суу мол болду.

Биздин кыштактагы колхоздор көбүнчө пакта эгишет. Социалисттик Улуу Октябрь революциясына чейин биздин кыштакта суу эн эле тартыш болор эле. Суу талашып, чон чатактар болуучу. Кедейлер кашык сууга зар болор эле. Азыр чон канал казылды. Колхоздорубузда суу мол болду.

Суу мол болду.

Тоо.

Тоо

Боо

Тоок

Бел-боо

Жел-боо

Му-зоо

Тоо-дак

Ко-роо

Коон

Биздин тоолорубуз.

Кыргызстан—тоолуу өлкө. Кыргызстандын тоолору бийик. Алардын башында дайыма кар жатат. Тоолордо малга жакшы жайыттар, жайлоолор көп. Тоолордо түрдүү кен байлыктар да абдан көп.

Тоодо кийик
малга жакшы кен.

Төө.

Төө	Өө-дө	Сү-рөө
Чөө	Үн-дөө	Түп-төө
Жөө	Бу-лөө	Сүй-лөө

Төө.

Биздин колхоздо төөлөр бар. Төө-чөлгө чыдамдуу мал. Ошондуктан төөнү „чөл кемеси“ деп айтат. Чөл жердеги эл төөнү негизги мал катарында асырайт. Төө жүк, араба жана сок тартат. Төөлөр аскер ишине да пайдаланылат. Төөнү өстүргүлө. Төө—чарбага чон күч.

Төө-чарбага чон күч.

Бээ.

Бээ	Жээк	Мээ-лей
Мээ	Тээк	Жээр-де
Ээ	Жээн	Ээн

Бээ.

Биздин колхозго асыл тукумдуу бээ келди. Бул бээнин өнү жээрде. Жээрде бээ кара кашка кулун тууду. Колхозчулар жээрде бээни да, кара кашка кулунду да жакшы багышты. Колхоз өзүнүн бардык малын жакшы багышат. Малдарынын тукумдарын асылдандырышат.

Колхоздо жакшы бээлер кел.

Саат.

Аа-ры	Жаан	Саайт
Саат	Саан	Талаа
Маал	Саан-чы	Баа

Сабаттуу болушту.

Аалы, Жума, Айша жана Сагынаа
лы чондордун мектебинде окушат. Ала
эми бардык китептерди да, газеталар
ды да окуй алат. Катты да жаза алат.
Алар бүгүн мындай сөздөр жазышты
саат, маал, саанчы, талаа, баа. Алар ба
жана таза кылып жазышты.

Аалы, Жума, Айша жана Сагынаа
лы чондордун мектебинде окушат.

Сүттүү.

Түр-дүү	Сүт-түү	Эп-кин-дүү
Жүн-дүү	Эт-түү	Үл-гү-лүү
Кө-нүл-дүү	Э-гин-дүү	Же-ниш-түү

Сүттүү уй.

Биздин колхоздо уй көп. Колхоз-
чулардын ар кимисинде да бир нече
уй бар. Уйларга түрдүү жем, чөп бери-
лет. Уйканалар таза, жарык, жылуу. Уй-
лар жакшы багылгандыктан семиз.
Асыл тукум уй сүттүү, эттүү болот.

Сүттүү уйлардын асыл тукумунда

№	ЖАҢЫ ТАМГАЛАР		ЭСКИ ТАМГАЛАР	ТАМГАЛАРДЫН АТТАРЫ	№	ЖАҢЫ ТАМГАЛАР		ЭСКИ ТАМГАЛАР	ТАМГАЛАРДЫН АТТАРЫ
	БАСМА ТУРУ	ЖАЗМА ТУРУ				БАСМА ТУРУ	ЖАЗМА ТУРУ		
1	Аа	Аа	а	а	19	Сс	Сс	с	эс
2	Бб	Бб	в	бе	20	Тт	Тт	т	тэ
3	Вв	Вв	v	ве	21	Уу	Уу	u	у
4	Гг	Гг	g, o	ге	22	Фф	Фф	f	эф
5	Дд	Дд	d	дэ	23	Хх	Хх	х	ха
6	Ее	Ее	je, e	е	24	Цц	Цц	ts	це
7	Ёё	Ёё	jo	ё	25	Чч	Чч	с	че
8	Жж	Жж	ç, z	же	26	Шш	Шш	ş	ша
9	Зз	Зз	z	зэ	27	Щщ	Щщ	şс	ща
10	Ии	Ии	i	и	28	Ъъ	ъ	-	АЖЫРАТУУ БЕЛГИСИ
11	Йй	Йй	j	й	29	Ыы	Ыы	ь	Ы
12	Кк	Кк	k, q	ка	30	Ьь	ь	-	ЖУМШАРТУУ БЕЛГИСИ
13	Лл	Лл	l	эл	31	Ээ	Ээ	е	э
14	Мм	Мм	m	эм	32	Юю	Юю	ju	ю
15	Нн	Нн	n	эн	33	Яя	Яя	ja	я
16	Оо	Оо	o	о	34	Өө	Өө	ө	ө
17	Пп	Пп	p	пе	35	Уу	Уу	у	ү
18	Рр	Рр	r	эр	36	Үү	Үү	ү	ың

Жаңы алфавиттин тамгалары тууралуу кээ бир эскертүүлөр.

1. Тамгалардын аттары, алардын орус алфавитиндеги аттарына жараша белгиленет.

2. *ѣ* жана *ѵ* (твёрдый жана мягкий знактар) үчүн „ажыратуу белгиси“ (*ѣ*) жана „жумшартуу белгиси“ (*ѵ*) деген атамалар киргизилди.

3. Орус жана кыргыз алфавиттериндеги тамгалардын цифралык мааниси бирдей болууну сактоо максатында, алфавиттеги тамгалардын катар тартиби орустуку менен бирдей болуп кала берет; кошумча тамгалар алфавиттин аягына төмөнкү тартипте киргизилет: *ө, ү, ң*.

4. Айрым тамгаларды колдонуу төмөнкү эрежелерге багынат:

а) *е* тамгасы сөздүн башында, үндүүлөрдөн кийин жана ажыратуучу белгилерден (*ѣ, ѵ*) кийин төмөнкү айкалыштарга туура келет: *Европа* (Jevropa), *Киев* (Kijeв), *съезд* (sjezd), *Мольер* (Moljer) ж. б.

Үнсүздөрдөн кийин латындештирилген алфавиттеги *е* тамгасына туура келет: *терек* (tegek), *деди* (dedi), ж. б.

б) *э* тамгасы сөздүн башында жана үндүүлөрдөн кийин латындештирилген алфавиттин *е* тыбышын көрсөтүү үчүн колдонулат:

экен (eken), эки (eki), аэроплан (аероплан)
 в) ё, ю жана я тыбыштары сөздүн
 шында, үндүүлөрдөн кийин жана ажыратуу
 белгилерден (ѣ, ъ) кийин латындештирилген
 алфавиттин jo, ju, ja тыбыштарын бериш
 мисалы: ёлка (jolka), союз (sojuz), Юпитер
 (Jupiter), ядро (jadro).

Үнсүздөрдөн кийин алар үнсүздү ичке
 түү үчүн жана о, у, а тыбыштарын бер
 үчүн колдонулат, мисалы: слёт (sljot), бю
 (vjugo), Брянск (Brjansk).

Бул учурда ё, ю, я, тамгалары кыргыз
 тилине орус тили аркылуу кирген сөздөрдө
 колдонулат.

г) ж тамгасы џ жана џ тамгаларынын
 ордуна колдонулат: џоџ — жок, еџе — эж
 signal — журнал ж. б.

Орус тили аркылуу кыргыз тилине ки
 рген сөздөрдө дж айкалышы, эреже кат
 рында, орус орфографиясынын жазылуу т
 рүндө берилет, мисалы: Джон, джемпер ж. б.

д) ичке үндүүлөр (э, е, и, ө, ү) менен
 бир муунда болгондо к жана г тамгалар
 латындештирилген алфавиттин k жана g
 тамгаларына туура келишет, мисалы:

эки—eki	көл—köl
кир—kir	күн—kүн
ким—kim	экен—eken
эрин—erin	келген—kelgen

Жоон үндүүлөр (а, ы, о, у) менен бир
 муунда болгондо, к жана г тамгалары ла
 тындештирилген алфавиттеги q жана q там
 галарына туура келишет, мисалы:

кол—qol;	ак—aq;
кызыл—qъзыл;	чыгыш—съоqъш;

Кыргыз тилине орус тили аркылуу кирген
 сөздөрдө к жана г тамгалары жоон үндүү
 лөрдүн (а, о, у) алдында латындештирилген
 алфавиттеги k жана g тамгаларына туура
 келет, мисалы:

колхоз—kolhoz (qolhoz эмес);
комитет—komitet (qomitet эмес);
гавань—gavan (qavan эмес);
газ—gaz (qaz эмес).

е) ш жана ц тамгалары кыргыз тилине
 орус тили аркылуу кирген сөздөрдө колдо
 нулат жана бир муунда шч жана тс (шс
 жана ts) тамгаларынын туташ айкалышын
 беришет, мисалы: Щедрин (šcedrin), Цеткин
 (Tsetkin), облигация (obligatsija) ж. б.

Эскертүү. ш менен ц, же т менен
 с тамгалары коңшулаш муундарда ш жана ц
 аркылуу берилбейт; анда мындайча жазуу
 керек: ишчи, жумушчу (ищи, жумущу
 эмес), атсыз (ацыз эмес).

ж) ѣ (ажыратуу белги) жана ъ (жумшар
 туу белгиси) кыргыз тилине орус тили ар
 кылуу кирген сөздөрдө колдонулат. Ажыра

туу белги (ѣ) бөлүү маанисинде колдонул
мисалы: *съезд* (sjezd), *объект* (objekt) ж.
Жумшартуу белги эки мааниде колдонул
а) бөлүүчү белги катарында, мисал
почтальон (postaljon), *Мольер* (Moljer) с
яктуу сөздөрдө;

б) жумшартуу белгиси катарында, мисал
Горький, *декабрь* сыяктуу сөздөрдө.

3) Кошумча болуп алынган *ң*, *ө*, *ү* там
лары латындештирилген алфавиттеги *п*, *ө*
тамгаларына туура келет (*ң—п*, *ө—ө*, *ү—*
мисалы: *таң—тап*, *көл—көл*, *күн—кун* ж.

4) Созулма үндүүлөр жөнөкөй үндүүлө
дү коштоп жазуу менен берилет: *аа*, *ээ*, *о*
өө, *уу*, *үү*, мисалы: *аары*, *ээр*, *тоо*, *бир*, *с*
түрдүү ж. б.

Созулма *оо* же *уу* тамгаларынын *й* та
гасы менен айкалышы төмөнкүчө бериле
жоо тыбышынын айкалышы *ёо* аркыл
берилет *таёо* (tajoо), *боёо* (vojco) ж. б;

жуи тыбышынын айкалышы *юу* аркылуу б
рилет, мисалы: *коюу* (qojuu), *союу* (sojuu) ж.

1-эскертүү. Катары менен келген *ее* та
гасы созулма *е* ни берүү үчүн колдонулбай

2-эскертүү. *јөө*, *јуу* айкалыштары жа
пы негизинде *йөө*, *йүү* аркылуу бериле
сүйүү (syjuu), *сүйөө* (syjөө).

5) *ѣ*, *ѵ* жана *ң* тамгаларынан башка ба
дык тамгалар эки түрдүү—чоң (баш тамга
жана кичине болуп жазылат.

Тал-чокунун көрүнүшү.

Тал-чоку бийик тоо экен
Айланасында аска таш,
Көз жетпеген зоо экен.
Агып жаткан түбүнөн
Агыны катуу суу экен.
Суу боюна тизилген,
Алда нече дөбө экен.
Аскар бийик Тал-чоку,
Ашуусу бийик бел экен.
Бээжин менен Мекенин,
Эки башка көп элдин
Ортосунда чеп экен,
Алп кара куш азуулуу
Мекен кылган жер экен.
Муну басып жүрбөсө,
Тегеренип жүрүүгө—
Кырк күнчүлүк жол экен.
Пендеден муну ашпаган
Беттеп адам баспаган,
Жолу бийик жар экен.

Кыясы кыйын тар экен,
Кыянын үстү жагында
Үйдөй кара ташы бар,
Таштын үстүн карасан
Чон жору уя салыптыр...

(Манастан).

Ал заман.

(Колхозчунун сөзүнөн)

Социалисттик Улуу Октябрь революциясынан мурун турмушубуз эн оор болучу. Эртеден кечке чейин кара терге түшүп иштечүбүз. Күнүбүз жокчулукта өттү. Бизде мал деген болбос эле. Мал да, жакшы жер да, жакшы жайыт да байдын колунда болор эле.

Байдан бир саан уйдун сүтүн алуу үчүн анын малын багасын. Болбосо отунун алып, суусун куясын. Кокустан анын уйу же музоосу майып болуп калса, байга бир нече жыл башын байланат.

Жалан тамак үчүн гана үй бүлөбүз менен байдын жумушун кылчубуз.

Нан дегенди биз билүчү эмеспиз. Жаны кийим биздин ийнибизге такыр тийген эмес—жүз жеринен жамалган куур тон менен денебизди калкалоочубуз. Ошентип, өмүрүбүз кулдукта жана күндүктө өткөн.

Ал заманды Социалисттик Улуу Октябрь революциясы ойрондоду. Ал заманды келбес жерине жеткирдик.

Социалисттик Улуу Октябрь революциясы.

1917-жылы октябрь айында, падышанын согушу күчөп турган кезде, дүйнөдөгү эн улуу революция—Октябрь революциясы болду.

Лениндин партиясы мындай ураандарды чыгарды:

„Жоголсун каракчылык согуш!“, „Бардык бийлик советтерге!“, „Жер эмгекчилерге!“.

Бул ураандар, ар бир жумушчунун жана дыйкандын жүрөгүндө болгон. Бул ураандар, алардын тилеген максатын көздөгөн ураандар эле.

Жумушчулар менен дыйкандар, Ленин партиясы алардын өздөрүнүн ишин жактай тургандыгына түшүнүштү. Алардын көздөрү ачылган сайын, Ленин жана анын партиясына ишеничи артты.

Ленин партиясы мындай деди.

— Жолдош жумушчулар, эгер кедей дыйкандарга таянсаңар гана сиздер жеңүүгө мүмкүн. Кедей дыйкандар менен кол кармашып, күрөшкө бирге чыксаңыздар, жеңесиздер.

Ленин партиясы дагы айтты:

— Жолдош дыйкандар, жумушчу табы тынчтыкка, жерге, сууга ээ кылып байлардын, помещиктердин өкмөтүн кулатууга, сиздерге жардам берет.

Биздин артыбыздан ээрчигиле!

Жумушчулар байларга каршы күрөшө баштады. Жумушчулардын жетекчилиги астында, кедей дыйкандар да киришти. Булардын экөө тең капиталисттерден, помещиктерден кордук көрүш-

көн. Байдын өкмөтүнөн экөө тең бирдей эзилген. Экөө тең бирге көтөрүлүш жасады. Алар бийликти өз колуна Октябрь айында алышты. Ошол замат эле тынчтык жана жер тууралуу декреттер чыгарды.

(Н. К. Крупскаянын сөзү боюнча жазылды).

Л е н и н.

Владимир Ильич Ленин бардык эмгекчилер жана бардык эзилген элдердин көңүлү менен жакшы көрүүчү. Ленин эмгекчилерди эзилүүдөн кантип куткаруу керек деген суроого жооп издеген. Бул жоопту Маркстин жумушчулар табы жөнүндө жазгандарынан таап алды.

Ленин жумушчулардын ийримдерине катышчу болду.

Эмгекчилерди эзүүдөн куткаруу жөнүндө Маркстин жазгандарынан тапкан жоопторун жумушчуларга айтып берүүчү.

Ленин жумушчулардын арасына келгенде, алар менен кадимки жолдошторундай жүрүүчү. Ленин жумушчуларга сөз гана айтып тим болбостон, ангемелер да айтып берүүчү. Жумушчулардын айткандарын Ленин көңүлдөнүп угуучу.

Питердеги жумушчулар Ленинге жалаң гана фабрикадагы тартиптер тууралуу, жалаң гана жумушчулардын байлардан эзилгендиги жөнүндө айтпастан, алар Ленинге өздөрүнүн кыштактары жөнүндө да айтышкан.

Владимир Ильич Лениндин жумушчулардын арасында иштөөсү жана алар менен көп ангемелешүүсү, Маркстин улуу оюн турмушка ашырууга көп жардам берди.

Сталин тууралуу.

Жолдош Сталин ар дайым Лениндин эң жакын жолдошторунун бири болгон. Октябрь көтөрүлүшүнүн маселесин Ленин менен бирге чечишкен. Лениндин эң жакын жолдошторунун бири жолдош

Сталин болгон. Көтөрүлүш убагында Сталин Ленин менен бирге көтөрүлүшкө жетекчилик кылган.

Граждан согушу катуу болуп турган убакта партия Сталинди фронтко жиберди.

Сталин согуштун эң коркунучтуу жерлеринде Кызыл Армияны түзүп жана анын согушчул күчтөрүн чындады.

Граждан согушу бүткөндөн кийин, партия жолдош Сталинге партиянын эң жооптуу иштерин тапшырды. 1922-жылы жолдош Сталинди партиянын генералдык секретары кылып шайлашты.

Ленин өлгөндөн кийин, жолдош Сталин партиянын жетекчиси жана революциячыл элдин жолбашчысы болду.

Жолдош Сталин эс тарткандан баштап, пролетариаттын күрөшчү революционерлеринин алдынкы катарында болуп келген.

(Жолдош Калининдин сөзү боюнча алынды).

Сталинге.

Жыргалга бизди жеткирген,

Гүлдөй багып өстүргөн,

Майдандан сүрөп чыгарган,

Чаңкаганды сугарган

Суубуз сенсин, Сталин.

Турмуштун алтын туткасы,

Туубуз сенсин, Сталин.

Ааламга шоола жиберген,

Күнүбүз сенсин, Сталин.

Ааламга тегиз угулган,

Үнүбүз сенсин, Сталин.

Жадырап жайнап ачылган

Гүлүбүз сенсин, Сталин.

Капиталисттер өлкөсүндө.

СССРде жумушчулар жана бардык эмгекчилер социализмди негизинен куруп бүтүштү.

Чет өлкөлөрдө эмгекчилер таптакыр башкача турмушта турушат. Анда завод, фабрикалар, жер жеке кожоюндун — капиталисттердин жана помещиктердин колунда. Анда жумушчулар өздөрүнүн душманы болгон капиталисттерге айланып кетет. Жумушчулардын кызматы акысын капиталисттер дайыма азайтышат. Капиталисттер өлкөсүнүн чарбачылыгы артына кетип (кризиске учурап) жатат. Андагы завод, фабрикалар жабылып жатат. Эмгекчилердин көпчүлүгү жумушсуз жүрөт. Бизде болсо, жумушсуздук жок. Капиталисттер өлкөсүндө эмгекчи дыйкандар эң оор абалда турушат. Алар чабылып-чачылып, помещиктерге жана кулактарга көз каранды болушат.

Жумушчулар жана эмгекчи дыйкандар байлардын (буржуазиянын) аёосуз

Эзүүсүнө көтөрүлүштөр, революциялык иш таштоолор менен жооп кайтарышат. Алар өз өлкөсүнүн коммунисттик партиясынын жетекчилиги менен капиталисттер өкмөтүн кулатууга дайарданышат.

Капиталисттерди, помещиктерди кантип женүүнү бүтүн дүйнө эмгекчилерине СССР үлгү көрсөтөт.

Сталиндик Конституция.

СССРдин бардык граждандары беш айдан көп убакыт ичинде Сталиндик Конституциянын проектисин талкуулап чыгышты.

1936-жылдын бешинчи декабрь күнү СССР Советтеринин Сегизинчи Чукул чакырылган Съезди СССРдин жаңы Конституциясы, жеңген социализм өлкөсүнүн Конституциясын бекитти.

Сталиндик Улуу Конституция Ленин — Сталин партиясынын жетекчилиги астында СССР эмгекчилеринин жеңиштерин чындады.

Мындай Конституция эч жерде жана эч качан болгон эмес. Мында өлкөбүздөгү бардык граждандардын эмгекке, эс алууга, билимге, мамлекетти башкарууга укуктуулугу жазылган.

Өлкөбүздөгү бардык элдердин кубанычы эң чоң.

Бардык эмгекчилер Конституцияны чыгаруучу жолдош Сталинди абдан сүйүшөт. Сталиндик Конституцияны бүткүл дүйнөнүн эмгекчилери үйрөнүп жатышат.

Ар бир эл коммунисттик партиянын жетекчилиги астында кандай жеңиштерге жетише аларын Сталиндик Конституция ачык көрсөтөт.

Кыргызстандын өнөр жайлары.

Советтер Союзундагы союздук республикалардын бири — Кыргыз Советтик Социалисттик республикасы. Кыргызстандын өнөр жайлары, маданияты күндөн күнгө өсүүдө. Кыргызстанда бир канча өнөр жайлар бар. Алар: Кызыл-

Кыя, Сүлүктү, Көк-Жангак ташкөмүр кендери, кант заводдору, пакта тазалоочу завод, жибек фабрикасы, нан заводдору, механика заводу, эт комбинаты, Аламүдүн электр станциясы, Чүй курулушу жана башкалар.

Кыргызстандагы өнөр жайлардын Кыргызстан үчүн гана эмес, жалпы союзубуз үчүн да чоң мааниси бар.

Бул өнөр жайлар планын убактында орундайт. Эмгекчилерге керектүү товар чыгарып турат. Кыргызстанда кен байлыктары көп. Булар иштелип жатат.

Мурунку жана азыркы армия.

Падыша өкмөтү, мурунку убакта аскерди тышкы душманга каршы жиберүү гана эмес, ичтеги жумушчу жана дыйкандарга да каршы ок атууга жиберүүчү.

Бирок армияга көбүнчө ошол эле жумушчу жана дыйкандардан алынгандыктан, солдаттарды коркутуу, динге ишендируу жолу менен тарбиялоочу.

Менин колума „Солдаттарга эстелик“ деген мурунку убакыттагы бир жазуу түштү. Анда мындай деп жазылыптыр:

— Душманга карап ок ат. Агер мылтык бузулса, анын кундагы менен ур. Эгер кундагын сынса, колун менен мушта. Эгер колун жарабаса, тиштеп алгын. Коркпостон, алга карай бар! Силерге кудай өзү генерал.

Салдаттарды башкаруучулар кудайды дайыма жардамга ала жүрүшчү. Алар солдаттарды кыштакка жат кылып жана кыштакты алыс тутууга тырышуучу. Башкаруучулар солдаттарды эмгекчилерден бөлүп, алыстатууга дайыма тырышкан.

Падышанын командирлери, солдаттарга башка элдин эмгекчилеринин, башка өлкөлөрдүн эмгекчилерин көрө албас кылып—душман кылып көрсөтүүгө тырышкан. Алар, солдаттарды коркутуу жолу менен ким душман, ким дос экенин ажыратууга мүмкүндүк берген эмес.

Кызыл Армиянын ролы такыр баш-

кача. Кызыл Армия—жумушчулар менен дыйкандарды бириктирет. Кызыл Армияга билим берүүгө, өз айланасында эмнелер болуп жатканын түшүндүрүүгө, аларды сезимдүү кылып тарбиялоого бардык күч жумшалат. Алган билимдерин, алар кыштактарга таратат. Кызыл Армия алган билими аркылуу кыштакты ондоого, аны кайрадан курууга, турмушту жаңыча уюштурууга жардам кылат. Кызыл Армия тап күрөшүн жакшы түшүнөт. Аларга ким душман, ким дос экенин жакшы билишет. Өз табына кызмат кылууда бардык күчүн жумшашат.

Кызыл Армиянын бул ролы—эң чон роль. Муну дайыма эске алууга керек. Кызыл Армиянын катарында көп жаштар тарбия алышат. Кызыл Армияда болуу менен, көп жаштар социализмди сезимдүү куруучулар болуп чыгат.

Кызыл Армия жумушчулар менен дыйкандардын, шаар менен кыштактын байланышын көп кубаттайт.

(Крупскаянын доклады боюнча алынды)

Кызыл Армия тууралуу.

Кызыл Армия—тынычтыктын тиреги. Кызыл Армия биздин мамлекеттин чек арасын сактап келген жана да сактоочу боло алат. Кызыл Армия өз эли менен бирге, өзүнүн өкмөтү менен бирге, коммунист партиясы менен бирге, эч качан бирөөнү басып алуу согушу тууралуу ойлобогон жана да ойлобойт.

Кызыл Армия, эч кимге эч качан коркутуп кол салууга умтулбайт. Бирок Кызыл Армия Союздун эмгекчилери менен бирге советтин чек араларын кыраакылык менен сактап тура алат.

Кызыл Армия советтин жеринин кайсы жеринде коркунучтуу абал боло калса, ошол жерге коркпостон барып, душмандарга кыйратуучу сокку бере алат.

Жумушчу-Дыйкан Кызыл Армиясы ар бир вершок, ар бир алакандай же-

рибизди сактоо үчүн, большевиктер күрөшкөндөй күрөшө алат.

(К. Ворошилов)

Коргоого даярбыз.

Биз жаны турмуш куруп жатабыз. Эң чоң жана күчтүү завод, фабрикалар куруп жатабыз. Айыл чарбасын өстүрүп жатабыз.

Биз тынычтык үчүн күрөшөбүз. Биз эч кандай өлкөнү женип, каратып алууну каалабайбыз.

Чет өлкөлөрдүн капиталисттери биздин ийгиликтерди көрүп турушат. Алар мындан чочушат. Алар өздөрүндө революция болуп кетеби деп коркушат. Алар бизге каршы урушка дайарданып жатышат. Биз согушту каалабайбыз. Биз тынычтык үчүн күрөшөбүз. Бирок биз капиталисттердин кол салышынан коркпойбуз. Бардык күчүбүз менен биз улуу өлкөбүздү коргоого аракет кылабыз.

Биздин Кызыл Армиябыз күчтүү жана ынтымактуу. Ал эң мыкты куралданган. Эгер капиталисттер бизге кол салса, аларга биз талкалоочу сокку беребиз.

Баикалардын жеринен алакандай жерди да алууну каалабайбыз, бирок өз жерибизди, өз жерибиздин бир вершогун да эч кимге бербейбиз.

Сталин.

Жооптуу редактор *Актанов*
Техредактор *Кабиров И. В.*
Чыгышына жооптуу *Гайнуллин И.*
Жооптуу корректор *Касымов З.*

Терүүгө 17/VIII 40-ж. берилди. Басууга 24/VIII 40-ж.
кол коюлду. Кагаздын форматы 60+921/32. Бир басма
табакта 20115 тамга. Бардыгы 4 басма табак. Кыр-
гызглавлит № Б 808. Кыркызмамбас № 251.
Заказ № 1273. Тираж 50000+100

